Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...1921 оной ...21-һээ гарана. | № 204 (18527) | 1990 оной сентябриин 5, среда | Сэн 3 мүн.

«Буряад үнэн»-91

ТҮРЭЛ ХЭБЛЭЛЭЭ ДЭМЖЭЕЛ!

Республикын улад зоной, буряад хэлэ мэдэхэ бүхы хүнүүдэй ажабайдалда «Буряад үнэн» газетын удха шанарай хэмжээлэшэгүй ехэ байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Юундэб гэхэдэ, хүн бүхэнэй эрдэм бэлигээ шудалжа, түүхэ замаа шэнжэлхэ, дуу хүгжэм болон уран бүтээлнүүдээ, литература, искусстваяа хүгжөөхэ ябадалда имагтал түрэл хэлэн дээрээ хэблэгдэдэг газетэмнай үүргэеэ үдэрһөө үдэртэ дүүргэжэл байдаг. Тэрэнһээ гадна гүрэн түрынгөө байдал тухай мэдэхэ, үзэл бодолоо болбосоруулха, улам саашаа эршэ хүсэеэ оложо, олоной хэрэгэй түлөө шармайн орохо ябадалда «Буряад үнэнэймнай» хүмүүжүүлхы үүргые яажа мартажа болохоор бэ?

Саашань хэлэхэдэ, залуу үетэндэ, мүн һургуулиин багшанар болон шабинарта газетэ бага бэшэ туһа хэдэг. Энэнь минии һанахада, удаадахи хэрэгүүдһээ уламжалан, гэршэлжэ боломоор. Илангаяа һүүлшын жэлнүүдтэ газетын хуудаһануудаар олон мэдэгдээгүй нэрэнүүд тухай мэдэхэ болообди, дуулдаагүй түүхын хуудаһанууд тайлбарилагдаа. Олон һайн һайхан арадай ёһо заншалнууд, бэлиг ехэтэнэй зохёохы ажалтан тухай статьянууд, арадай жэнхэни дуунууд, үгүүлэл, домогууд, үльгэрнүүд болон таабаринууд газетын хуудаһанууд дээгүүр саг үргэлжэ үгтэнэ.

Тиимэһээ бүхы ажабайдалаймнай шэнэдхэн хубилжа байһан үедэ, түрэл хэлэеэ үнэн зүрхэнһөө хүгжөөхэ ябадалда «Буряад үнэнэй» үүргын тон үндэр хэмжээнэй байха байһаниинь дамжаггүй гэжэ тоологдоно.

Тиин гэһэй газетын хуби заяанай мүнөө үедэ тон бэрхэтэй байдалда ороод байһаниинь гайхалтай. Ушар юуб гэхэдэ, газетын үнэ сэнгэй тон ехэ болоһонһоонь боложо, уншагшадай захил хэхэ хэрэг энээнһээ дулдыдаха гээшэ гү гэжэ һанахада, таарамжагүй зүрилдөөн болохо байна. Саарһанай үнэ сэн нэмэгдэхэ, хэблэлэй хэрэгсэлэй, мүн хэлхеэ холбооной хангалгын үнэтэй боложо байһан сагта газетымнай сэн жэлдээ 15 түхэриг 60 мүнгэтэ болохо болобо. Теэд эдэ бүхыһөө болožо уншагшадай захил хэхэ арга боломжо бага болохо, хуряамжалагдаха болоо һаань, зондо балай һайн юумэн болохогүйнь гээд мэдээжэ.

Иимэ үедэ, минии һанахада, түрэл газетэеэ аха эгээрээ, арга боломжо соонь дэмжэжэ, хэблэлэйнь тоое бү үсөөрүүлээл гэжэ буряад зоноо уряалха байнаб.

Үшөө захиха шухала зүйл гэхэдэ, газетынгээ улам эршэтэйгээр уншагшадайнгаа анхарал хангахын тула газетын хүдэлмэрилэгшэд найруулгын, оршуулгын шанар һэйжаруулха хэрэгтэй гэхэ байнаб. Найруулхадаа, яряанай хүнгэншэг хэлэндэ дүтэлүүлхэ, байгуулгаараа юрын, ойлгосотой мэдүүлэлнүүдһээ бүридэһэн статьянуудые бэшэхые оролдохо байгаа. Тиихэдэ оршуулхадаа, мүр дахуулангүй, удхаараа бүхэли дээрэнь буряад болгоо һаа ойлгосотой, уншахада ульгам болохо бэшэ гү?

С. ЦЫБАНОВА,
БурАССР-эй габьяата багша-методист.

РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси

РОССИН ҺЭРГЭН ХҮГЖЭЛТЭ ТЭЭШЭ

...раа бодолнуудһаа арсаха саг ерээ. Үзэл сурталаар нэбтэрүүлэгдэһэн экономикоһоо ашаг үрэ ехэтэй экономикодо шэлжэн орохо шухала. Дэлгүүр, конкуренци, ажал хэрэгэй тоосоон гэхэ мэтэ зүндөө хүгжэлтын хүсэ ехэтэй онол арганудые һэргээхэ хэрэгтэй. Россин бүхы арадуудай ашатуһануудые таарaлдуулха хүдэлмэридэ онсо һуури олгогдоно. Энэ талаар шухала болоһон асуудалнуудые шиидхэлгые саашань хойшолуулжа болохогүй.

Б. Н. Ельцинэй һанамжаар, һүүлэй үдэрнүүдэй үйлэ хэрэгүүд, Россин нютагуудаар аяншалгын дүнгүүд сессиин хүдэлмэридэ заһабари оруулха эрилтэ табижа, тэрэнэй гол зорилгонуудые тодорхойлоо.

Сессиин зүблэхэ зүйлдэ гол шухала удха шанартай хэдэн документнүүд оруулагданхай. Тэрэ тоодо налогой гуримые хубилгалга, зөөри, референдум, предприяти болон хэрэг үүсхэлгэ, таряашанай ажахы тухай хуулинуудые баталан абалга, газарай кодекс гэхэ мэтэ ороно. Хэдэ хэдэн хуулинууд нютагай Соведүүдэй ажал ябуулгые болон эрадай депутадуудай хуулита байдалые тодорхойлхо зэргэтэй.

Бүхы хойшолуулшагүй асуудалнууд сессиин хүдэлмэриин дүтын түсэбүүдтэ оруулагдаагүй юм бэзэ. Зүблэхэ зүйлые нэмээхэ хүсэлэнтэй олон хүнүүд микрофонуудай дэргэдэ ээлжээндэ зогсоо. РСФСР-эй парламентын шиидхэбэринүүдэй нютаг нютагуудта дүүргэлтын хойноһоо хиналта, Чернобылиин усалай хойшолонгуудые усадхалга, ядерна полигонууд, тэрьедэн гарагшадай хуби заяан, ургаса хуряалга, хилээмэнэй болон тамхинай дутагдал гэхэ мэтын элдэб асуудалнуудые депутадууд шухала гэжэ тоолоо.

Экономикые тогтонижоруулха, дэлгүүртэ орохо, академик С. С. Шаталинай хүтэлбэрилдэг бүлэгэй бэлдэһэн ниитэ союзна программада яагаад хандахэ тухай элидхэл РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. С. Силаев хэбэ. Хэмжээгээр тон ехэ энэ программын хэһэгүүдые барлан хэблэдэг түхеэрэлгэнүүдһээ сэхэ Верховно Соведтэ асарһан байна. Юундэ иимэ яарал болобо юм гэбэл, түс программа Россин парламентда болон бусад союзна республиканудай Верховно Соведүүдтэ зүбшэн хэлсэгдэһэнэй һүүлээр октябриин 1-һээ бэелүүлэгдэжэ эхилхэ ёһотой.

Манай орондо түрүүшынхеэ иимэ ехэ хэмжээнэй документ зохёохо хүдэлмэри нээмэл гуримаар ябуулагдажа, тэрээндэ эрдэмтэд, Эстониһоо гадна бүхы союзна республиканудай түлөөлэгшэд, стачечна болон хүдэлмэришэдэй комитедүүд хабаадуулагдаа гэжэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ мэдээсэ. Энэ программа олоной экономическа байдалые миил тогтонижоруулха бэшэ, харин һайжаруулха, хүн зоной һуудал байдалай хэмжээе дээшэлүүлхэ зорилготой юм.

Тэрэнэй дүүргэлтэ үдэр үдэрөөр хубаарилагдажа, тодорхойлогдонхой. Түрүүшын 100 үдэртэ онсо яаралтай хэмжээнүүд абтаха гэжэ хараалагданхай. Удаадахи 150 үдэртэ гүрэнэй зүгһөө үнэ сэнгүүдэй һангай хатуу гэгшын хизаарлалтануудые тогтоохо гэжэ түсэблэгдэнэ. 250-дахи үдэрһөө 400-дахи үдэр хүрэтэр дэлгүүр тогтууритай боложо, саашаа экономикын байдал һайжаржа захалха гэжэ хүлеэгдэнэ. Алхам бүхэниинь экономическа талаараа тон гүнзэгы үндэһэ һууритай байха юм.

Энээнһээ гадна түс программа дэлгүүртэ оролгын талаар хуулинуудай хори гаран проектнүүдээр болон союзна республиканудай хоорондо абтаха экономическа хэлсээнэй проектээр баталагданхай. Һүүлшын проект союзна хэлсээнэй үндэһэ һууринь боложо болохо.

СССР-эй правительствын дурадхаһан хараэ бодолһоо түс программа гол шухала ямар илгаатайб гэжэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ дэлгэрэнгыгээр шэнжэлэн тодорхойлоо.

Үдэрэй хоёрдохи хахадта комитедүүдтэ болон комиссинуудта экономическа реформын хараа бодол болон союзна республиканудай хоорондохи экономическа хэлсээнэй проект зүбшэн хэлсэгдэжэ эхилбэ.

Т. ИВАНОВА,
Ю. СОЛТЫС,
ТАСС-ай парламентска корреспондентнүүд.

...ПУБЛИКЫН ХОНИШОДОЙ ЗҮБЛӨӨНДЭ ХАБААДАГШАДАЙ ХОНИ ...БЭРИЛХЭ ҺАЛБАРИИН БҮХЫ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ, АГРОПРОМЫШЛЕННА ...ПЛЕКСЫН ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДТЭ, МЭРГЭЖЭЛТЭДТЭ ХАНДАҺАН ХАНДАЛГА

...ахалагша хонишон, Ажалай Алдар Солын бүхы гурбан шатын орденоор шагнагдаһан Г. М. Бимбаев хонин бүриһөө 4,85 килограмм нооһо хайшалжа абаа. Гадна түрүү хонишод, Социалис Ажалай Геройнууд О. Э. Сангадиева, Г. Л. Рабдаев болон бусад жэлээ эрхим амжалтаар түгэсхэһэн байна.

Манай нүхэдэй эршэмтэй ажалаар, арга дүршэлтэй мэргэжэлээр, мүн нютагай байгаалиин эрхэ байдалые шадабаритай бэрхээр хэрэглэжэ, үйлэдбэриингөө дүнгүүдые жэлһээ жэлдэ дээшэлүүлһэн амжалтаарнь бидэ омогорхонобди. Теэд бидэ эдэнэйнгээ сэгнэшэгүй үнэтэй дүй дүршэлыень өөһэдынгөө хүдэлмэридэ хүсэд дүүрэнээр хэрэглэнэ гээшэ гүбди? Хэрбээ бидэ манай түрүү хонишодтол адли бултэ эршэмтэйгээр ажаллажа һураа һаа, нилээд урагшаа дабшажа, өөһэдынгөө хүдэлмэриин газарта ёһотой эзэдынь болохо һэмди.

Мүнөө үедэ хонин бүхэнэй 11 килограмм мяха үйлэдбэрилжэ, мяханай комбинадта эльгээгдэһэн хонидойнгоо хэхадыень дундаһаа доошо хүшэтэй, туранхай гэһэн сэгнэлтэтэйгээр тушаадаг дутагдалтай эбсэхээр гү? Һалбариин бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй нэрэ солые гутаажа байһан эдэ бүхы дутагдалнуудаа ойрын сагта сүм усадхамаар хэмжээнүүдые абахабди.

Үшөө нэгэ баримта. Эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ гээшэ хонидой ашаг шэмые дээшэлүүлгэдэ горитойхоноор нүлөөлдэг байһаниинь үнинэй элишэлэгдэжэ, бодото дээрээ баталагдаа гээшэ. Зүгөөр зарим хонишод энэ арга мүнөө хүрэтэрөө хэрэгсээхэгүйе оролдоно. Хонидой һүрэг шэнэлхээр хурьга, түлгэнүүдээ һайнаар харууһалжа түлжүүлхэ, мүн һүрэг бүридхэлгые нарижуулан һайжаруулгада анхарал багаар хандуулагдана. Бидэ хонишод эрдэмэй эмхинүүдэй, племпредприятинуудай зүгһөө саашадаа бүри эдэбхитэйгээр туһаламжа үзүүлхыень хүлеэн найданабди.

Ажахынуудай олон хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ажахын тоосооной, арендэн харилсаанай гурим нэбтэрүүлхэ хүдэлмэридэ урдынхидал хангалтагүйгөөр хандана. Энээнһээ уламжалан, хони үсхэбэрилгын олон хүдэлмэрилэгшэд ажалай эмхидхэлэй, салин түлбэриин ашэ үрэтэй шэнэ, түрүү арганудые һайн мэдэхэгүй байдаг. Арендаторнуудай хүдэлөөе үргэдхэхын хажуугаар, газар, адууһа мал, үбһэ тэжээлыень үгөөд, таряашадай ажахынуудые байгуулха хэрэгтэй. Хүдөөгэй хүн зондо хубиингаа ажахыда үсхэбэрилхыень хурьга, хони олоор худалдабал, һайн һэн. Залуушуултай ябуулагдадаг хүдэлмэридэ анхаралаа хандуулжа, мэргэжэл шадабариень дээшэлүүлхэ, экономическа һургуулида һуралсал эмхидхэхэ шухала.

Олон ажахынуудта илангаяа үбэлэй сагта үбһэ тэжээлээр бирагүй гэхэ гү, али үбһэ, һолоомо, зелёнкын, шэмэтэй, холимог тэжээлэй дутамаг байһан дээрэһээнь хонидойнь ашаг шэмэ тон бирагүй доогуур байдаг гээшэ. Саашадаа бүхы тэжээлээ хэршэжэ, шанаржуулан буйлуулаад, хонидтоо эдюулхын тула ажахы бүхэндэ тэжээлэй цехүүдэй хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэжэ ябуулха гээшэ шухалада тоологдоно.

Тэжээл бэлэдхэлгын үедэ бүхы хонишод үбһэ, зелёнко хуряаха, мүн бусад тэжээл нөөсэлхэ хүдэлмэридэ эгээл эдэбхитэйгээр хабаадалсаха ёһотой. Гадна гэр байраяа, үбэлжөөнөө һайнаар түхеэржэ бэлдэхэ гээшэ баһал шухала хэрэг мүн. Энээнтэй дашарамдуулан, хүтэлбэрилэгшэдые, хони үсхэбэрилгын хүдэлмэришэдые барилгын хүдэлмэридэ, бар хүсөөр хэгдэдэг хүндэ ажал оньһожоруулгада, хони, хурьгадаа байра соонь уһалха, мүн тэжээл хэршэжэ, хубаарилан үгэхэ хүдөө ажахын машинатай болохо хэрэгтэ анхаралаа хандуулхыень гуйнабди. Бидэ нажарай — намарай сагта хонидоо бэлшээжэ таргалуулха, шэгнүүрыень нэмээхэ тухайгаа мартаха ёһогүйбди.

Хони үсхэбэрилгэдэ ажалладаг хүдэлмэрилэгшэдэй ажаһуудалай, амаралтын талаар асуудалда һаналаа горитойхоноор табидаг болохыень ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, бүхы министерство, захиргаануудта ханданабди. Олон ажахынуудта худалдаа наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха, медицинын, соёлой талаар хангаха хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдээгүй байха юм. Илангаяа холын отаранудта ажаллагшад хүсэд һайнаар хангагданагүй.

Бидэ, республикын хонишодой зүблөөндэ хабаадагшад энэ һалбарияа саашадаа эршэмтэйгээр хүгжөөхын түлөө бүхы арга боломжонуудаа дүүрэнээр хэрэглэхыень бүхы хони үсхэбэрилэгшэдтэ, АПК-гай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдтэ ханданабди. Арбан гурбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ бидэ хонин бүриһөө 3,6 килограмм нооһо хайшалжа, 100 эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абажа түлжүүлхэһээ гадна бүхы һүрэгөө бүрин бүтэнөөр ондо оруулха, харууһалха ёһотойбди. Гадна айл зондо 35 мянганһаа үсөөн бэшэ хурьга худалдахабди. Хараалагдаһан энэ зорилгоёо бэелүүлээ һаа, республикынгаа арад зониие эдеэ хоолоор хангаха талаар хонишод горитойхон хубитаяа оруулха гэжэ бидэ тоолохобди.

Хандалга республикын түрүү хонишодой зүблөөн дээрэ баталагдан абтаа.

Ажалай ветеран Ивалгын совхоз-техникумэй хонишон Цыретор Будаевич Будаев наһанайнгаа хани нүхэр Лубсан-Ханда Санжиевнатай хори гаран жэлэй хугасаа соо хонин ажалда хүдэлжэ ябана. Тэдэнэр арбан хоёр жэл соо эхэ хонидые харууһалаа. Мүноо хонишодой отарада 580 толгой түлгэ хонид тоологдоно. Үнинэй хонишод жэл бүри хонин бүриһөө табан килограмм нооһо хайшална. Гэдэнэр үхибүүдээ ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлдэг. Үхибүүдынь аба, эжыдээ ходо туһаламжа үзүүлжэ байдаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хонишон В. Б. Будаев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МАНАЙ ГАЗЕТЭДЭ ЗАХИЛ ЭХИЛЭНХЭЙ

ЗАХИЛАЙ СЭН:

жэлэй — 15 түхэриг 60 мүнгэн,

6 һарын — 7 түхэриг 80 мүнгэн,

3 һарын — 3 түхэриг 90 мүнгэн.

ГАЗЕТЫМНАЙ ИНДЕКС — 50901

Та хэзээ захил хэхэеэ байнабта?

1991—1992 ОНУУДТА ХОНИ ҮСХЭБЭРИЛХЭ ҺАЛБАРИИН ПРОДУКЦИ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ ТАЛААР КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ ...ОНИШОДОЙ БРИГАДАНУУДАЙ КОЛЛЕКТИВҮҮДЭЙ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ГУРИМУУД

...дэшэ нооһо хайшалхаһаа гадна хурьган бүхэнөө 20 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэһээнь таһалха ёһотой юм.

Эхэ хонидые харууһалдаг хонишодой бригаданууд мүрысөөнэй манлайда гарахын тула 100 эхэ хонин бүриһөө 120-һоо олон хурьга түлжүүлжэ, хонин бүриһөө 5 килограммһаа дээшэ нооһо хайшалжа, хурьгадаа туд бүриин 20 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэйгээр эхэһээнь амяарлаһаа гадна бүхы һүрэгөө бүрин бүтэнөөр, 98 процентһээ доошолуулангүй ондо оруулха болоно.

Түлгэнүүдые харууһалдаг хонишодой бригаданууд хонин бүриһөө 4 килограммһаа дээшэ нооһо хайшалжа, 12 һаратайдань туд бүриин шэгнүүрые 42 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй болгохын хажуугаар бүхы һүрэгөө 99 процентһээ доошолуулангүй, бүрин бүтэнөөр түлжүүлһэн байха зэргэтэй.

Хоёрһоо дээшэ наһатай һүрэг хони харууһалдаг хонишодой бригаданууд хонин бүриһөө 5 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалжа, һүрэгөө 99 процентһээ доошолуулангүй харууһалаа һаа, эрхимлэһэндэ тоологдохо.

Үүлтэртэ хусануудые харууһалдаг хонишодой бригаданууд шангай һууриһа гарахын тула хуса бүхэнһөө 12 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалжа, һүрэгөө 99 процентһээ доошолуулангүй адуулха болоно.

МҮРЫСӨӨНДЭ ИЛАГШАДЫЕ УРМАШУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД

Социалис мүрысөөнэй бүхы гуримуудые жэншэдгүй дүүргэжэ, тон эрхим дүнгүүдые туйлаһан ажахынуудта гэхэ гү, али табан мянга хүрэтэр эхэ хонитой колхоз, совхозуудта нэгэдэхи нэгэ, хоёрдохи нэгэ, гурбадахи нэгэ һуури олгогдохо.

Бүхыдөө арбан мянганһаа дээшэ эхэ хонитой ажахынуудта нэгэдэхи нэгэ, хоёрдохи нэгэ, гурбадахи нэгэ һуури олгогдохо байна.

Мүрысөөндэ шалгарһан ажахынуудай коллективүүд республикын Министрнүүдэй Соведэй, Агропромсоюзай, АПК-гай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой Хүндэлэлэй дипломуудаар шагнагдаха байна.

Социалис мүрысөөндэ эрхим дүн туйлажа, нэгэдэхи һуури эзэлһэн, 10 мянганһаа дээшэ эхэ хонитой ажахыда түрүү хонишодто худалдахыень нэгэ «Волга» түхэлэй, нэгэ «Нива» маркын, нэгэ «Москвич» түхэлэй автомашина үгтэхэ. Хоёрдохи һууриһа гараһан ажахыда түрүү хонишодтоо худалдахыень нэгэ «Нива», хоёр «Москвич» автомашина, харин гурбадахи һуури эзэлһэн ажахыда хоёр «Москвич» автомашина үгтэхэ юм. Мүрысөөндэ илажа, нэгэдэхи һууриһа гараһан, арбан мянга хүрэтэр эхэ хонитой ажахыда түрүү хонишодтоо худалдахыень нэгэ Нива», хоёр «Москвич» автомашина, хоёрдохи һуури эзэлһэн ажахыда нэгэ «Нива» гурбадахи һуури эзэлһэн ажахыда хоёр «Москвич» түхэлэй автомашина үгтэхэ байна.

Табан мянга хүрэтэр эхэ хонитой колхоз, совхозуудай дундаһаа эрхимлэжэ түрүү һууриһа гараһан ажахыда нэгэ «Нива», хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлһэн ажахынуудай коллективүүдтэ нэгэ-нэгэ «Москвич» үгтэхэ гурим баталагдан абтаа.

Хүнгэн автомашинанууд ажахынуудай түрүүшүүлдэ худалдагдахаар дэлгүүрэй жасаһаа оошоргүйгөөр үгтэхэ юм..

Мүрысөөндэ илаһан ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд колхоз, совхозуудайнгаа материальна урмашуулгын жасаһаа нэгэ һарынгаа салингаар урмашуулагдаха байна.

Социалис мүрысөөнэй гуримуудые сүм дүүргэһэн эхэ хонидой отаранудта ажалладаг хонишодой коллективүүд республикын Министрнүүдэй Соведэй, Агропромсоюзай, АПК-гай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой Хүндэлэлэй грамотаар, агропромсоюзай мүнгэ зөөреэр абтаһан 200 түхэригэй үнэтэ бэлэгээр шагнагдаха юм.

Түлгэнүүдэй, хоёрһоо дээшэ наһатай хонидой отаранудай, мүн үүлтэртэ хусануудые харууһалдаг хонишодой бригаданудай дундаһаа шалгаржа, мүрысөөнэй гуримуудые дүүргэһэн коллективүүд Агропромсоюзай Хүндэлэлэй грамотануудаар, Агропромсоюзай мүнгэ зөөреэр абтаһан 100 түхэригэй үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаха байна.

Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын ОПХ, Буряадай хүдөө ажахын институдай һуралсалай «Байгал» ажахы болон үүлтэртэ хони үсхэбэрилдэг бусад ажахынууд шангай һууринуудые эзэлхын тула хурьга абажа түлжүүлхэ, нооһо хайшалжа тушааха, мүн хони, хурьгадай шэгнүүрые нэмээхэ талаар дээрэ үгтэһэн энэ гуримһаа 10 процент дээшэ үрэ дүн туйлаха болоно.

Түлгэнүүдые ехэ һүрэг болгожо харууһалха шэнэ технологи болон бар хүсөөр хэгдэдэг хүшэр хүндэ хүдэлмэриинь комплексноор оньһожоруулха талаар хони, хурьгадай байра соохи агаар сэбэрлэхэ Турушевай онол арга, уһа соргоор дамжуулан оруулха, тэжээл шанаржуулан бэлдэхэ, хубаарилан үгэхэ, хонидой байра дулаасуулха хурьгадые нүхэтэй шала дээрэ тодхогдоһон хаамагуудта харууһалха, шэбхыень сэбэрлэхэ гэхэ мэтэ түрүү аргануудые хони үсхэбэрилдэг ажахынуудта үргэнөөр нэбтэрүүлхэ зорилготойгоор ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, зоотехническэ, инженернэ албанай ахамад мэргэжэлтэдые өөрынь салингай мүнгэн шангаар урмашуулха гурим тогтоогдоо. Энэ шангай мүнгэн ажахынуудай материальна урмашуулгын жасаһаа абтаха ёһотой.

РСФСР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Эстониин ССР-һээ танигдаагүй бүлэг зон Эстони РСФСР хоёрой хоорондохи хилэ гэжэ нэрлээд, тиигээдшье СССР-эй захиргаанай-территориальна хубаарилые эли бодо эбдэжэ, сентябриин 2-то Ленинградска областиин газар дээрэ хилын баханануудые табиба гэжэ мэдээжэ болобо.

Зоргоороо аашалһан хуули бууса эдэ ябадалнууд хадаа хоёр республикын хоорондохи харилсаан тушаа хани ёһоной хөөрэлдөөнүүдэй болохо үедэ Эстониин, Россин хоорондо хёмороо үүсхэхэ гэһэн тодо зорилготой бшуу.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет Эстониин талаһаа хуули бусэ иимэ ябуулгануудые болиюулха хэмжээнүүдые абаха гэжэ Эстониин правительствада хандаа.

НАЙДАЛ БА ТҮГШҮҮРИЛТЭЙ БАЙДАЛ

Республикын хуули сахидаг органуудай болон Армениин ниитэ-национальна хүдэлөөнэй зэбсэглэмэл бүлэглэлнүүдэй хүсөөр Армениин национальна арми гэгшые тараагаад, буу зэбсэгыень хуряажа болохо ха гэһэн найдал һүүлшын үдэрнүүдтэ Армениһээ ерэһэн мэдээсэлнүүд түрүүлээ. Тоо, баримтануудшье энээниие гэршэлнэ. Августын 27-һоо сентябриин 1 хүрэтэр 136 буу, 44 миномет, мүндэр тараадаг 11 үхэр буу, 255 снаряд, 166 граната, 13 мянга тухай һомо хэрэгсэлнүүд, транспортын 48 хэрэгсэл һайн дураараа тушаагдаа. Шамшадинска, Аштаракска, Севанска болон республикын бусад районуудтахи хуули буса зэбсэглэмэл хэдэ хэдэн бүлэглэлнүүд өөһэдөө тараһан тухайгаа мэдүүлээ.

Гэбэшье буу зэбсэг тушаалгын болон хуули бууса бүлэглэлнүүдые тараалгын удааржа байһаниинь һанаа зобоно. Сентябриин 2-то нэгэшье буу зэбсэг тушаагдаагүй, мүн буляагдаагүй. Сентябриин 3-най үдэрэй түрүүшын хахадташье энээн тухай мэдээсэл ороогүй.

Гэхэтэй хамта буу зэбсэг буляажа абалга болон сэрэгэй алба хаагшадые буудалга үргэлжэлһөөр. Армениин Мегринскэ районой Агарак гэһэн тосхон шадар УАЗ-469 гэһэн автомобильда зэбсэглэмэл добтолго болобо. Тэрээн соо майор И. Коченко болон дотоодын сэрэгүүдэй хоёр сэрэгшэ байгаа. Харгыдаа зогсоод, машинаа заһажа байха үедэнь хажуудань номергүй «Жигули» түхэлэй машина гэнтэ тогтоод, автомадтай табан хүн сэрэгшэдые буудажа захалба. Майор Коченко террористнуудта эсэргүүсэбэ. Тэдэнь тэрэниие автомадаар буудаад, шархатуулаа. Бусад сэрэгшэдынь хохидоогүй. Һомо, хэрэгсэлтэй гурбан автомат хулуугаад, добтологшэд тэрьелээ.

Сентябриин 1-нэй, 2-ой һүни Армениин Вайскэ районой газар дээрэһээ Нахичеваниин АССР-эй территори дээрэ оршодог дотоодын сэрэгүүдэй бүлэг алба хаагшад буудуулагдаһан байна. Харюудань тэдэ урдаһаань буудаа.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Шэнэдхэлгын замаар

ХҮДЭЛМЭРИИЕНЬ ЭДЭБХИЖҮҮЛХЭ

Хүршэ дүрбэн районуудай партийна эхин организацинуудай секретарьнарай семинар КПСС-эй Хориин райкомдо үнгэргэгдэбэ. Тэдэнэй хүдэлмэридэ партиин Хориин, Яруунын, Хэжэнгын, Загарайн райкомуудай нэгэдэхи секретарьнар Д. Ж. Дашеев, Д. Ч. Боросгоев, В. А. Аюржанаев, Б. Г. Будаев хабаадаа. Тус семинар КПСС-эй республиканска комитет эмхидхээ юм. Тиимэһээ КПСС-эй республиканска комитедэй нэгэдэхи секретарь Л. В. Потапов, секретарьнар К. А. Албашеев, П. А. Чукреев, Л. Ч. Нимаева, эмхидхэлэй-партийна болон кадрнуудай хүдэлмэриин таһагые даагша В. Р. Булдаев гэгшэд хабаадажа үгэ хэлээ.

Семинарые Л. В. Потапов нээжэ, КПСС-эй XXVIII съездын шиидхэбэринүүдһээ уламжалһан гол шухала хэдэн асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхые дурадхаа.

Түрүүшын асуудалаар партиин республиканска комитедэй хоёрдохи секретарь К. А. Албашеев үгэ хэлэжэ, республикын хүдөө ажахын мүнөөнэй байдал дээрэ тогтоһон, ажахын асуудалнуудта оролсохогүй болоод байхадаа, партийна организацинуудай энэ һалбарида яажа нүлөөлхэ тухай хөөрэжэ үгөө. Хүдөөгэй районуудай партийна эхин организацинууд хүдөө ажахытай сэхэ холбоотой гээшэ. Тиимэһээ эдэ асуудалнуудые шиидхэлгэһээ холодожо болохогүй. Ушар тиимэһээ тэдэнэр бүхы хүдэлмэриеэ үйлэдбэри дээрэ хүдэлдэг коммунистнуудаар дамжуулан, ябуулха болоно. Партиин гэшүүд хэа хэанагүй эдэбхитэйгээр, аша үрэтэйгөөр ажаллажа, бусадые дахуулха уялгатай ха юм.

Партийна эхин организацинуудай шухала үүргэнь гэхэдэ, коммунистнуудые, бусад бүхы ажалшадые үндэр бүтээсэтэ ажалда элсүүлгэ болоно. Эндэ тэдэнэй хэрэглэхэ онол арганууд элбэг, мэдээжэ. Гэбэшье тэдэнэр саг үргэлжэ шэнэ онол аргануудые бэдэрхэ ёһотой. Мүн ажахы эрхилэлгын шэнэ онол аргада орожо байһан мүнөө үедэ тэдэниие үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, эдэ бүгэдые хүнүүдтэ ойлгуулхэ хэрэгтэ партийна организацинуудай үүргэ тон ехэ.

Республика дотор шэнэ, түрүү дүй дүршэл шудалхын талаар семинарнууд үнгэргэгдэдэг, тэдэниие бодотоор харуулдаг дүй дүршэл заншалта боложо байна. Энээндэ партийна организацинууд эдэбхитэйгээр хабаадаха, эмхидхэхэ уялгатай. Механизаторнууд болон малшадай дунда аша үрэтэй социалис мүрысөө эмхидхэжэ, илагшадые материальна, моральна талаар урмашуулха хэрэг парткомуудай анхаралһаа гараха ёһогүй. Эдэ болон бусадшье асуудалнуудаар партийна эхин организацинуудай дайшалхы үүргэ дээшэлүүлхэ ёһотойбди гээд К. А. Албашеев хэлээ. Мүн тэрэ эндэ сугларагшадай анхарал хүдөө нютагуудта мүнөө тохёолдоод байһан ушарта хандуулаа. Эдэ районуудта хура бороогой тогтонгүй шахуу орожо байһан һаа, ниитын малда тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри тон хүшэр байдалда оронхой. Үбһэ бэлэдхэдэг олон бригада, звенонууд хүдэлнэгүй. Абтаһан ехэ үбһэн уһан соо. Силос, сенаж дараха хүдэлмэри баһал һаатана.

«Социально - экономическа политика ба партийна эхин организацинуудай ажал ябуулга» гэһэн хоёрдохи асуудалаар үгэ партиин рескомой секретарь П. А. Чукреев хэлээ. Партийна организацинуудай үүргэ, хүдэлмэриин онол арга эрид хубилгаха эрилтэ КПСС-эй XXVIII съезд табяа. Энэ талаар абажа харахада, мүнөө үедэ партийна эхин организацинуудай хүдэлмэри үшөөл һула байна. Партиин гэшүүдэй дунда юумэнэй хубилха байһанда үшөө этигэзэгүй хүнүүд олон. Иимэ хүнүүд секретарьнарайшье дунда бии. Үнгэргэгдэһэн социологическа шэнжэлэлгын ёһоор харюу үгэһэн хүнүүдэй 39 процентнь ажабайдалдаа партийна нүлөө үзөөгүй байһан тухайгаа мэдүүлээ. Оройдоол 7 процентнь партийна организацинуудай үүргын дээшэлһые тэмдэглээ. Партиһаа гараха ушар бии. Эдэ бүгэдэ хүнүүдэй этигэлгүй байһые харуулна. Тиимэһээ партийна эхин организацинууд энэ этигэл бусаахын тула бүхы юумэ хэхэ, оролдохо байна.

Захиргаанай аргаһаа арсажа, политическэ хүдэлмэриин аргануудые хэрэглэдэг боложо байхадаа, ажалша хүнэй аша туһын түлөө оролдохо гээшэ партийна эхин организацинуудай түрүүшын ээлжээнэй зорилгонуудай нэгэн болоно. Мүнөө үедэ хүнүүдэй гомдол түрүүлхэ, дураа гутааха юумэн олон. Эдэмнай мүнөөнэй социально-экономическа байдалһаа үндэһэтэй. Тиимэһээ партийна эхин организацинууд энэ асуудалые шиидхэлгэдэ хабаадаха, хүнүүдэй аша туһада оролдохо болоно. Манай республикын байдал абажа харахада һайтай бэшэ. Гэр байра бариха түсэб дүүргэгдэнэгүй, хүүгэдэй сад-ясли, һургуули, больницанууд хараалагдаһанһаа холо гээгдэнхэй. Иимэ байдал тушаа бүхы юумэ сэхэ руунь хэлэжэ, хүнүүдтэ ойлгуулха гээшэ шухала. Энэ хадаа партийна организацинуудай зорилгонууд мүн.

П. А. Чукреев саашань хэлэхэдээ, партийна эхин организаци бүхэнэй социально-экономическа асуудалаар өөрын программатай байхые дурадхаа. Ажалша хүн бүхэндэ партийна организаци туһалагшань, хамгаалагшань байха болоно. Ямаршье асуудалаар хүнүүд тэрээндэ хандаха аргатай байха ёһотой. Тиигэбэл, этигэл найдабарияа бусааха арга боломжотой. Тэрэшэлэн партиин организаци бүхэн мүнөө үедэ ажалай журам сахиха хэрэгтэ һуларшагүй анхарал хандуулха байна.

Удаань КПСС-эй республиканска комитедэй секретарь Л. Ч. Нимаева үгэ абажа, партийна организацинуудай ябуулха үзэл сурталай хүдэлмэриин гол асуудалнуудта тогтоо. Эгээн шухалань гэхэдэ, партийна организаци бүхэн ниитын үзэл бодол бүрилдүүлхэ ёһотой. Энэ хүнгэн хэрэг бэшэ. Элдэб олон һаналай бии болоһон мүнөө үедэ хүнүүдэй асуудалда харюу үгэхэ гээшэ ороо болонхой. Олон хүнүүд коммунистнуудые, партиие муушална, мүнөөнэй байдалые тэдэнтэй холбоно. Ушар тиимэһээ коммунист бүхэн партийна документнүүдые, КПСС-эй XXVIII съездын материалнуудые аргагүй һайн мэдэхэ, тэдэниие хүнүүдтэ ойлгуулжа шадаха ёһотой болоно. Бусадшье парти, ниитын организацинуудай зорилго мэдэхэ, ямаршье асуудалаар хүнүүдээр үгэ буляалдажа шадаха, өөрынгөө бодол хамгаалха, хүнүүдые өөр тээшээ татаха уялгатай.

Үзэл сурталай хүдэлмэридэ политическэ һуралсал урда мэтэ онсо һуури эзэлнэ. Зарим зон энэниие үгы хэхэ тухай хэлэнэ. Энэ тон буруу. Политическэ һуралсал мүнөө улам ехэ удха шанартай болоо. Гэбэшье һуралсалай гурим эрид хубилгаха, һонирхолтой болгохо гээшэ партийна организаци бүхэнэй хэрэг мүн. Политическэ гэгээрэлэй байшан мүнөө ниитэ-политическэ түб болгогдонхой. Эндэ элдэб ондоо ниитын эмхинүүд хүдэлхэ, хүдэлмэриеэ ябуулха юм. Марксизм-ленинизмын университет политическэ эрдэмэй университет болгогдоо. Эндэ политологи, психологи гэхэ мэтын шэнэ предмедүүдые үзэдэг болохо.

Үзэл сурталай хүдэлмэриин онол арганууд тухай хэлэхэдээ, хүнүүдтэ юрын, һайн үгэнүүдые хэлэжэ урмашуулха аргын мартагдажа байһые тэмдэглээ. Һүүлэй үедэ социалис мүрысөөн эмхидхэгдэхэеэ болижо, хүнүүдые моральна талаар урмашуулха хэрэг орхигдожо байна. Полит-үдэрнүүд мүн лэ һүүлэй үедэ һонингүй, өөрынгөө зорилгодо харюусахаяа болёо. Ажалшадай захяа абаһан зарим хүнүүд тэдэнэй хэр дүүргэгдэжэ байһан тухай мэдээсэхэгүйһөө гадна тэдэниие бэелүүлхэеэ оролдохогүй. Тэрэшэлэн суглараагшадай анхарал харуулан ойлгуулха агитацида хандуулагдаа. Энэ хадаа бодото байдал харуулһан, хүнүүдтэ ойлгосотой байха ёһотой.

КПСС-эй XXVIII съездын материалнуудые уншаа, шудалаагүй аад лэ элдэб гомдол бариха, парти зохид тааруу шиидхэбэри абаагүй гэхэ үгэ гарана гээд партиин рескомой эмхидхэлэй-партийна болон кадрнуудай хүдэлмэриин таһагые даагша В. Р. Булдаев хэлээ. Ушар тиимэһээ тэдэниие һайнаар шудалха гээшэ тон шухала гээд тэрэ үшөө дахин һануулаа. Манай республикын коммунистнуудай хэлэһэн олон дурадхалнууд партиин Устав соо оруулагдаа. Энэмнай ехээр хубилгагдаһан шэнэ Устав болоно. Энээнтэй һайн танилсаагүй аад, мэдүүлгэ бэшэжэ партиһаа гараха ушар дайралдана. Тиимэһээ шэнэ Устав коммунистнуудта ойлгуулха талаар партийна эхин организацинууд ехэ хүдэлмэри ябуулха ёһотой болоно. Мүнөө үедэ партийна эхин организацинууд хадаа манай парти болоод байна. Хамаг үүсхэл эндэһээл гаргагдаха, бүхы юумэн дороһоо өөдэ хэгдэхэ гуримтай. Тэдэнэр лэ хүнүүдые дээдын органдо дэбжүүлхэ, тэрэнэй тоосоое шагнаха зэргэтэй. Партийна организациин этигэл харюулаагүй һаань, гэдэргэнь бусааха эрхэтэй. Юрэдөө, партийна эхин организацинуудта ехэ эрхэнүүд үгтэнхэй. Тэдэниие зүбөөр хэрэглэжэ, партида шэнэ хүнүүдые абаха тон шухала. Шэнэ Уставаар кандидадууд байхаяа болео. Мүн В. Р. Булдаев эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин бусадшье асуудалнуудта тогтожо хэлээ. Тиихэдээ боложо байһан тоосоото-һунгалтын суглаануудые аша үрэтэйгөөр, һайн бэлэдхэлтэйгээр үнгэргэхые уряалаа.

Партийна эхин организацинуудай секретарьнарай дундаһаа үгэ хэлэхэ, һанамжа, бодолнуудаараа андалдаха хүн үгы шахуу байгаа. Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой партбюрогой секретарь З. Д. Цыбикжапов үгэ абажа, мүнөө партиһаа гаража байһан хүнүүд хэды сагай үнгэрөөд байхада, энэ ябадалга бурушааха байха гээд тэмдэглээ. Партийна организацинууд хүнүүдэй хандаха эгээн дүтын эмхи болохо байна. Тиигэбэл, нэрэ солоёо һэргээхэ аргатай. Тиихын тула колхозой партбюрогой юу хэдэг тухай зарим тэдыгээр хөөрэжэ үгөө.

Семинарай түгэсхэлдэ КПСС-эй республиканска комитедэй нэгэдэхи секретарь Л. В. Потапов дэлгүүрэй экономикодо орохо тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө. Шухалань гэхэдэ, партийна эхин организацинууд ерэхэ жэлэй хэлсээ баталха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха уялгатай. Рескомой секретарьнар суглараагшадай асуудалнуудта харюусаа.

Олонхи хүнүүдэй һанамжаар семинар аша үрэтэй, туһатай байба. Энэниие саг үргэлжэ үнгэргэжэ байхые дурадхаа.

М. САНДАНОВ,
манай корр.

Экономистын шэн...

ОРОЛДОЛГОҺОО... ДУЛДЫДА...

Дэлгүүрэй экономикодо орохын урдахана манай урда табигдаад байһан асуудалнуудай таарамжатайень шэлэжэ, эршэмтэйгээр бэелүүлжэ эхилхые ажабайдалнай баадхана. Гол хоёр асуудалай алиниинь шэлэхэб? Нэгэ хүндэ даншье һэа, багаар үгтэнэ даа гэжэ шомшороод, хооһон тагуудые сахиха гүбди, али дутаад байһан продукци, эд бараа үйлэдбэрилхэеэ хэмсыгэа шуужа орохо гүбди?

Хүн бүхэн лэ хоёрдохииень шэлэе гэхэ бээз. Гэбэшье һүүлэй үедэ үйлэдбэридэ ехээр анхарангүйгөөр урдань нөөсэлэгдэһэниие хубаарилгада һаналаа табяа гээшэбди. Энээндэ парламентһаа эхилээд, ажалша коллективүүд хүрэтэр үлүүсэ анхараа.

Социальна талаар үнэн зүбые сахилга гээшэ хубилган шэнэдхэлгын зайлашагүй хубинь ааб даа. Энэниие һэргээнгүйгөөр саашадаа хүгжэхэ тухай хэлэлэнэйшье үлүү юм бээз. Тиигэбэшье бидэнэй хубаарилжа байха юумэмнай һалаха түйлдаа хүрэнхэй гээд ойлгохо байгаабди. Тиимэшье элбэг бэшэ нөөсэнүүдые, эд бараае, продуктнуудые хэдышье хубаарилжа болохол юм бээз, теэд хамтын ажахыда бии болоод байһан нүхэ һүбые бүтүүлхэнь тон хүшэр. Тиимэһээ нэмэлтэ финансова ба материальна туһаламжа үзүүлхэ эрилтэ табижа байхань хайшаа юм? Үйлэдбэриин хэмжээнэй бага боложол байхада, нөөсэнүүд хаанаһаа бии болохо юм?

Нефть болон шулуу нүүрһэ абалгын хэмжээн доошолно, «машина бүтээлгын табан жэлдэ» тиимэ гэхээр дүн түйлагдабагүй, ургаса хурялгын ээлжээтэ «тэмсэлнайшье» эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгжүүлхэ талаар нэмэлтэ балай үгөөдхинэгүй. Энээниие бидэ харанагүй аалди? Харанабди. Гэбэшье байдалые хубилгахаяа яаранагүйбди. Дэлгүүрэй экономикын эээд ямар нэгэн шиидхэбэри абанэ бээз, тиин байдал һайжарха бээз гээд хүлеэнэбди.

Иимэшүү һанаа бодолые олонхи хүнүүд баримтална. Предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэйшье иимэшүү удхатайгаар хэлэһыечь олон дахин шагнаа һэм. Минии үнинэй танил Москвагай заводуудай нэгэндэ хүдэлдэг үнинэй хүдэлмэришэнэй хэлэһэн үгэнүүд һанаанһаамни гарадаггүй. Тэрэ иигэжэ хэлээ бэлэй: «Дэлгүүрэй экономикодо орохо тухай парламентда болоһон үгэ буляалдаае һүниин тэн болотор харанаб. Теэд хойто үглөөгүүрнь хүдэлхэ шадалшье тиимэшэг байдаг даа. Минии сугтаа хүдэлдэг нүхэднишье иимэрхүү байдалтай, гадна шагнаһан тухайгаа үгэ андал-

Тэжээл бэлэдхэлгэ — бүгэдын хэрэг

ҺАЛХИТУУЛАН ХАТААНА, ГУРИЛ ГАРГАНА

Түнхэнэй голдо арбаад үдэрэй туршада нарата үдэрнүүд тогтожо, үбһэшэдые «үрдигты» гэһэндэл уряалба.

Районой томо ажахынуудай нэгэн болохо Түнхэнэй совхозой үбһэ хуряалгын юһэн звено үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө хахадлаба. Совхоз байгша ондо малдаа 22.740 центнер үбһэ һурилжэ, 7540 тонно силос, 960 тонно сенаж дараханһаа гадна 200 тонно ногооной витаминтай гурил гаргахаа юм.

Энэ үдэрнүүдтэ Шэмхын «Гигант» кооперативай гэшүүд тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ эршэмтэйгээр ябуулна. В. С. Аюшеевэй хүтэлбэрилдэг АВМ-0,65 агрегадай коллектив наймаи хүнһөө бүридэнхэй. Тэдэнэр хоёр халаанда ажалаа эмхидхэнхэй. Түрүүшын халаанда машинист-оператораар В. Д. Доржиев, Л. Б. Зурбаев, Б. Л. Доржиев гэгшэд хүдэлнэ. Нүгөөдэдэнь В. С. Аюшеев, В. Ш. Туманов, С. Б. Зурбаев ажалладаг юм. АВМ агрегадаа һаадгүйгөөр хүдэлгэхын тула МТЗ-82 түхэлэй тракортай Г. Я. Малханов поли дээрэһээ таһалгаряагүй ногоо зөөнэ. Сабшагдажа хэршэгдэһэн ногоо зөөхэдөө, хоёр тэргэ ээлжэлэн хэрэглэдэг гуримтай байба. «Т-150» тракортай В. И. Зверьков комбайнайнгаа хойно тэрэ тэргыень шагтагалаад, Геннадий Малхановай бусажа ерэтэр ногоогоор дүүргэжэ үрдинэ. Эбтэй энэ коллектив мүнөө зуугаад тонно шанартай тэжээл гарганхай, саанахаа ябталан сомоод байгаа һэн.

АВМ агрегадта дүтэхэнэ нойтон үбһэ һалхитуулан хатааха тусхай склад гонзойн харагдана. Тус складта гурбан хүнһөө бүридэһэн нэгэ звено ажаллана. Эндэ ТАУ-75 түхэлэй хоёр котёл тодхогдонхой. Дүшэн метр утатай транспортёрой лентэ дээрэ нойтон үбһэн тараагданхай. Дороһоонь ТАУ-75 котелһоо дамжуулагдаһан халуун агаар хүүсэ үлеэнэ. Звеногой гэшүүд З. Будаев, Е. Шарапов, Н. Зверьков гэгшэд хирэ-хирэ болоод лэ үбһэеэ һэлижэ, хатаһыень тюк болгон багсалжа уяна.

Хура бороотой мүнөө сагта нойтон үбһэ һалхитуулан хатааха энэ складай аша үрэ ехэ даа. Гэбэшье кооперативай зарим гэшүүд энэ агрегадаа түлишэ ехээр гаргашална гэжэ гэмэрэлдэнэ. ТАУ-75 түхэлэй нэгэ агрегат гансахан часай туршада 80—100 килограмм дизельнэ түлишэ галдана ха юм. Ажалаа һайнаар эмхидхэжэ, энэ түхеэрэлгэеэ зүбөөр, бүтээсэтэйгээр хэрэглээ һаа, нилээд аша үрэтэй байхал даа.

Совхозой дирекци, партком, профком тэжээл бэлэдхэлгын үедэ АВМ агрегадай, үбһэ һалхитуулан хатааха складай коллективүүдэй ажаллаха эрхэ байдал һайнаар эмхидхэжэ, салин түлбэриинь тааруу зохидоор тодорхойлһон байна. Жэшээнь, нэгэ тонно ногооной витаминтай гурил гаргахадань 8 түхэриг 50 мүнгэ түлэнэ. АВМ-эй хүдэлмэри гурбан декадада хубаарилагданхай. Түрүүшын арбан хоногто 70 тонно гурил гаргабал, 450 түхэригэй мүнгэн урмашуулгада хүртэнэ. Хоёрдохи декадын туршада 70 тонно бэлэдхээ һаа, 500 түхэриг, гурбадахи арбан хоног соо 60 тонно гурил гаргабал, 600 түхэригэй мүнгэн шан барюулагдаха гээд социалис мүрысөөнэйнь гурим соо бэшэгдэнхэй. Тусхайлбал, АВМ-эй хүдэлмэришэдэй салин түлбэри һарадаа дунда зэргээр 350—400 түхэриг болохо юм. Мүнөө АВМ-эй коллектив хоёрдохи арбан хоногой түсэб дүүргэхэеэ байна.

Үбһэ һалхитуулан хатааха складта хатаагдаһан үбһэнэй нэгэ центнер бүхэнэй түлөө 3 түхэриг 50 мүнгэн түлэгдэхэ юм. Эдэнэрэй хүдэлмэри мүн гурбан декадада хубаарилагданхай. Түрүүшын декада соо 50 тонно үбһэ хатаажа абабалнь, 200 түхэриг мүнгэн шан үгтэхэ байна. Хоёрдохи арбан хоногто 60 тонно бэлэдхэгдээ һаань, 250 түхэриг, гурбадахи декадын туршада адагынь 65 тонно үбһэ абаа һаань, 350 түхэригэй шан үгтэхэ байна. Тэжээл бэлэдхэлгын үедэ тус складта ажаллагшадай түд бүриин һарын салин 370 түхэригһөө бага байхагүй болоно.

«Гигант» кооперативай бүридэлдэ овощ таридаг «Рассвет» звено оронхой юм. Тус звеногой хүтэлбэрилэгшээр Тамара Ивановна Шубина томилогдонхой.

Байгша ондо звеногой гэшүүд долоон гектарта үгэрсэ, хоёр гектарта свекло, морхооб болон бусад овощ таринхай. Түсэбэй ёһоор эдэнэр бүхыдөө гурбан мянган центнер овощ суглуулжа абаха уялгатай. Түрүүшынгээ ургасын дээжэ хүн зондо худалдаһаар үнихэнэй болобо. Звенодо мүнөө 11 хүн хүдэлнэ. Тэдэнэй дунда ажалай ветеранууд Е. П. Шубина, Л. Б. Зурбаева, Н. А. Котовщикова, В. Л. Зверева гэгшэд залуушуулаа дахуулан һайн ургаса ургуулжа шадаа.

Нёдондо зунһаа тус звено арендна харилсаагаар ажаллана. Энэ жэлдэ звенодо МТЗ-82 түхэлэй трактор, хүсэд машина, техникэтэйгээр үгтөө. Дүй дүршэлтэй механизатор И. С. Зверев огородойнгоо хүдэлмэриие саг соонь хэнэ. Сүлөө сагтаа үбһэ хуряалгада хабаадалсана.

Хабартаа огородшод 210 дүрбэлжэн метрэй парник хэдэг юм.

Звеногой гэшүүн бүхэн жэлэй туршада бүри уридшалан 180 түхэриг абадаг юм. Харин жэлэй түгэсхэлдэ совхозтойгоо гүйсэд тоосоо хэжэ эсэсэй дүнгөөр бүхы олзоёо хубаарилжа абана. Огородшод жэл бүри ажахыдаа 10 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулдаг юм.

Ерээдүйдэ тус звено бэлэдхэлэй эмхинүүдтэй, мүн бэшэшье организацинуудтай хэлсээ баталха эрхэтэй болохо хүсэлэнтэй. Тиигэншьегүй яахаб. Мүнөө ондоо хүнүүдэй үйлэдбэрилһэн продукциин түлөө хэншье яарахагүй, һанаагаа зобохогүй бшуу. Тээмэндэ Тамара Ивановнатай уулзахадамни:

— Совхозоймнай агроном бэлэдхэлэй эмхинүүдтэй баталһан хэлсээгээ маанадтаа гүйсэд дуулгаагүй. Мүнөө суглуулһан ургасыемнай абаашахаяа яаранагүй,— гэжэ гомдолтойгоор хэлээ һэн.

Б. ШАРАКШАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Е. П. Шарапов нойтон үбһэ транспортёр дээрэ һэлинэ. Нойтон үбһэ хатааха һарабша доро.

Авторай фото.

ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

ОРЕНБУРГ. Республикын хоёр албан зургаан — Автомобильна транспортын министерство ба РСФСР-эй Госагропром Оренбургда оробоһо зөөхэ талаар тохёолдоһон хүшэр хүндэ байдалые ойлгожо байһанаа харуулба. Мүнөө жэлэй фондоор үгтэһэн автомобильнуудые ургаса хуряалгада болзорһоонь урид эльгээхэ шиидхэбэри тэдэнэр абаа юм. РСФСР-эй Минавтотранс гол түлэб ехэ ашаанай 650 автомобиль, тиихэдэ РСФСР-эй Госагропром 230 автомобиль үгэһэн байна. Ростовой, Куйбышевай, Свердловскын, Псковой болон Россин бусад регионуудай жолоошод ашаанай машинануудые жолоодоно.

ГОМЕЛЬ. Чернобылиин АЭС дээрэхи һандаралгаһаа хохидоһон Гомельско областиин Хойникско районой таряашад ургаса хуряалгын технологидо болон ургасада эгээл шанга эрилтэнүүдые табина. Радионуклидай хэмжээнэй талаар санитарна эрилтэнүүдтэ таарахагүй оробоһон техническэ хэрэгсэлэмжээр болбосоруулагдана. Зарим оробоһон малда эдюулэгдэхэ байна. Ямаршье аюул тохёолдуулхагүй, сэбэр гэжэ тоологдоһон оробоһон эдеэ хоолой предприятинуудта эльгээгдэхэ юм. Оробоһо иигэжэ илгаха хүдэлмэришэд колхоз бүхэндэ хүдэлнэ. Тоогууд дээрэ, элеваторнуудта, холимол тэжээлэй заводто оробоһо тушаахада тэрэниие мэргэжэлтэд заабол шалгана. Техникын хоморжожо, Гомелиин промышленна предприятинуудай шефскэ туһаламжа үзүүлхэеэ арсаашье һаань, эндэхи таряашад оробоһоной таряалангай 90 гаран процентын ургаса хурясгаа.

ТАЛЛИНН. Томо ажахынуудай орхижорхиһон, хүн зонгүй болоһон, үни хада ямаршье ерээдүйгүй гэжэ соносхогдоһон тосхонуудай үрэжэлтэйшэг газар дээрэ нүүдэлшэдэй хуторнуудые байгуулха программа Эстонидо баталан абтанхай. Гүрэнэй мүнгэн зөөреэр баригдаһан иимэ хуторнуудта һү ба мяха үйлэдбэрилхэ мүнөөнэй ажахынууд эмхидхэгдэхэ ёһотой. Байрын гэрнүүд, фермэ, элдэб хашаа хорёо баригдаха, 40—50 гектар газар, техникэ, техническэ хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүд үгтэхэ юм. Нэмэл конкурс дабажа гараһан хүнүүдтэ 200-һаа 400 мянган хүрэтэр түхэригэй сэнтэй хутор ходо хэрэглэгдэхээр үгтэхэ юм. Тэрэнэй һүүлээр засагай нютагай зургаанууд фермернүүдтэй хэлсээ баталха ёһотой. 50 жэлэй болзороор үгтэхэ процент нэмээгдэхэгүй урьһаламжа абаха ба түлэхэ гурим хараалагданхай.

УФА. Башкирай «Урал» колхозой үнеэд айлай үнеэнүүдэйхиһээ бага бэшэ һү үгэнэ. Эндэхи «Полипласт» кооперативай бүтээһэн электростимуляторнуудые үнеэ һааха үедөө хэрэглэдэг болонхой. Һаалгын аппарадай хүдэлхэ үедэ үнеэнэй хүхые тугалай хүхэжэ байһые һажааһан шэнгеэр тус прибор дэлэнгыень хүдэлгэнэ. Иимэ аргаар һаахын урда үнеэнэй дэлэнгые эльбэһэнэй хэрэггүй юм. Электростимулятор хэрэглэһэнэй ашаар үнеэдэй һаам дээшэлээ.

(ТАСС).

Совет орон дотор

МИНСК. Белоруссиин ССР-эй Науканuудай академиин ботаникын институдай, республикын газар элдүүрилгын эрдэм-шэнжэлгын институдай эрдэмтэдэй оролдолгоор һонирхолтой дүнгүүд туйлагдаба. Лютин ба обёос хоёрые хамтаруулан тариха тэнсүүринь олдоо. Тиихэдэ эдэ ургамалнуудай алинииньшье нүгөөдэеэ даран ургажа шадахагүй байна. Иигэжэ тэнсүүриинь оложо, эдэ ургамалнуудые тариһан поли дээрэһээ гектар бүхэнһөөнь 8—14 центнерээр ургаса ехээр абтадаг болонхой. Хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхын тула иимэ шэнжэлгэнүүд саашадаашье үргэлжэлүүлэгдэхэ юм.

ЕРЕВАН. «Ереванвитамины» гэжэ нэгэдэлэй 150 хүдэлмэришэн тамхинһаа гараһан байна. Энэнь гансашье тамхинай олдохоёо болиһонһоо бэшэ ааб даа. Эндэ идхалгын хүдэлмэри һайнаар ябуулагдаа юм. Хөөрэлдөөнүүд, лекцинүүд үнгэргэгдөө. Һайнаар амарха арга боломжонууд олгогдоо. Тамхи татадаггүй хүдэлмэришэдэй салин хүлһэнэй хэмжээе 10 процентээр ехэ болгохо гэһэн шиидхэбэри заводой ажалша коллективэй совет абаһан байна. Һүүлэй үедэ хүдэлмэриин сагые гээхэ ушар үсөөрөө, ажалай бүтээсэ дээшэлээ, эгээл шухалань гэхэдэ, хүдэлмэришэд элүүр энхэ байха болоно бшуу.

КУЙБЫШЕВ. Байгша оной сентябриин нэгэнһээ хойшо хотын үйлсэнүүдтэ экологическа милициин хүдэлмэрилэгшэд бии болобо. Тэдэнэй гол зорилго гэхэдэ, хотын ээлжэ байһан газар дайда дээрэ ариг сэбэрые сахилга болоно. Тиимэһээ тэдэнэр энэ талаар предприятинуудай, эмхинүүдэй, кооперативуудай, эрхэтэдэй ажал хүдэлмэриие хинаха уялгатай юм.

Хотын захаар бог шорой дүүрэн. Засагаархидай зүгһөө заагдаагүй газарнуудта гараж, сарай, үнгэрхэдөө үмсын гэрнүүдыешье бариха ушар олошоронхой. Урдань энээниие хэншье хинадаггүй байгаа юм. Мүнөө үедэ хотодо санитарна гуримые хазагайруулһанай түлөө харюусалгада хабаадуулагдаха болонхой. Хэрбээ бог шорой заагдаагүй газарта хаягдаасал, гэмтэн 10 түхэриг яла түлэхэ юм. Энээниие асаржа хаяһан жолоошон 50 түхэриг яладаа унаха байна. Гадна бултыень суглуулжа заагдаһан газарта хаяхые баадхагдаха юм.

Мүнөө экологическа милициин зэргэдэ 26 хүн тоологдоно. Саашадаа районно отделени бүхэндэ экологическа бүлэгүүд бии болгогдожо, транспортаар, тусхай хэрэгсэлнүүдээр хангагдаха байна.

КИШИНЕВ. Мүнөө эхилээд байһан һуралсалай шэнэ жэлһээ Молдовын һургуулинуудта эрдэм мэдэсые сэгнэлтэдэ арбан баллай гурим хэрэглэгдэхэнь. Республикын Эрдэмэй ба һуралсалай министерствын дурадхалаар правительство тусхай шиидхэбэри абаһан байна. Энэ гуримые нэбтэрүүлхын тула методическа заабаринууд бэлдэгдэнхэй, ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана.

Гадна дунда һургуулинуудта «Сэрэгэй эхин бэлэдхэл» гэһэн предмет заагдахаяа болинхой. Энэ ушараар правительствын абаһан тогтоол дотор сэрэгэй хүтэлбэрилэгшын тушаал үгы болгогдобо. Тэрэнэй орондо психологой тушаал бии болгогдобо.

КИРОВ. ВЛКСМ-эй Кирово-Чепецкэ городской комитедэй нэгэдэхи секретарь Александр Лебедев таряа хуряалгада өөрөө хабаадаха гэжэ шиидээд, «Нива» комбайн даажа абаба. Тэрэ техникэтэй багаһаа танил юм. Тракторташье, комбайндашье хүдэлжэ үзэһэн дүй дүршэлөөр баян байха. Мүнөө үедэ тэрэ халаанайнгаа даабарие амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Байгша ондо район дотор баян ургаса хуряажа абахаар хүлеэгдэнэ. Гектар бүриһөө гушаад центнер хара таряанай ургаса суглуулагдана. Александр Лебедевэй жэшээ һайшаагдамаар байна. Хүн зоной дунда ябаха гээшэ комсомолой хүтэлбэрилэгшэдэ тон туһатай байхань дамжаггүй.

МИНСК. Үхибүүдэй амарха национальна «Грюнвальд» гэһэн лагерь Минскэ областьдо нээгдэбэ. Белорусс хэлэ заагдадаг һургуулинуудай ниитын комитет энэ лагериие эмхидхээ юм.

Грюнвальдска байлдаанай 580 жэлэй ойн хүндэлэлдэ энэ лагерь иигэжэ нэрлэгдэһэн байна. Ородуудай, белоруссуудай, полягуудай ба литовецуудай нэгэдэмэл дружинанууд энэ байлдаанда крестоносецуудай сэрэгүүдые бута сохиһон юм.

«Грюнвальдые» нээлгэ хадаа Белоруссиин ССР-эй бүрин эрхэтэ байлга тухай декларациие бэелүүлгэдэ заахан алхам болоно,— гээд БССР-эй арадай депутат Владимир Новик мэдүүлбэ.— Тус декларации соо белорусс хэлэ хүгжөөхэ, национальна ёһо заншалые һэргээхэ зорилго табигдаа юм.

Хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэри энэ лагерьта белорусс хэлэн дээрэ ябуулагдана. Үхибүүд тон дуратайгаар энэ хүдэлмэридэ хабаадалсана.

СТУПИНО (Московско область). В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз гурбан мянган тонно овощ хадагалха газартай болобо. Энэ барилгые богонихон болзорто «Мосстрой» нэгэдэлэйхид тушааһан байна. Эндэ хэрэгтэй температура, агаар автоматикын хүсөөр тогтоогдожо байха юм. Гадна хартаабха тусхай сеткэдэ оньһожоруулагдамал түхеэрэлгын хабаар амһарталагдадаг байна.

БАКУ. Энэ хотын судна бүтээдэг заводые һэльбэн шэнэлхэ талаар ехэхэн хүдэлмэри хэгдэбэ. Тиин далай дээрэ үрэмдэлгын, мүн хабсаралгын хүдэлмэри хэдэг томо гэгшын суднануудые заһабарилха найдамтай бааза байгуулагдаба бшуу. Энэ предприяти дээрэ шэнэ гурбан док бодхоогдоо юм. Эндэ үрэмдэлгын түхеэрэлгэнүүд, томо гэгшын катамаран кранууд оруулагдажа, заһабарилагдаха байна.

ИЖЕВСК. Удмуртиин республикын түб хотын оньһожоруулгын заводой хүдэлмэришэд ажаһуудалай хэрэглэмжын түрүүшын мянган компьютернуудые гаргаба. Тэдэнь «Компаньон» гээд алдаршаа юм. Юрын магнитофон мэдээсэл суглуулна, телевизор дисплей болгон хэрэглэгдэнэ. Энэ жэлэй түгэсэтэр эндэ 15 мянган иимэ компьютернууд гаргагдаха юм

РОСТОВ—на-ДОНУ. Областиин дэлгүүрнүүд дээрэ карп зага-

Буряадай АССР-эй Верховно Соведтэ

ПРОЕКТНЬ ЗАҺАГДАХА ЁҺОТОЙ

...й Верховно Сове-...и сесси дээрэ Рос-...ерациин правитель-...айгууламжа баталаг-... Эдэ министерствэ-...ос сеерүүлэгдэһэн, ...дэхэ засагай дээ-...анай аппарат нилээд ...он байгаа. Тусхайл-...СР-эй правительствын ...шын орлогшонор та-...ар үсеен болгогдоо, ...нүүдэй тоо хоёр ...он хороогдоо. ...республика дотор ...амараар бэелүүлэг-...гээшэб? Верховно ...саг үргэлжын комис-...болон правительство ...ай үе сагай эрилтэ-...арюусама Министр-...Соведэй шэнэ байгуу-...обожо байна гэжэ ...хэлэлтэй. Буряадай ...Министрнүүдэй Сове-...байгууламжа тухай ...республикын парла-...рдохи сессиин зүб-...дэ оруулагданхай. ...удэй хүдэлмэриин та-...еспубликын засагай ...ургаанай саг үргэл-...иссиин заседани бо-...эн шухала асуудал ...элсэбэ.

...ай АССР-эй Министр-...Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо **В. К. Ага-**...ядай АССР-эй Мини-...Соведэй байгууллам-...элидхэл хэбэ. Ми-...эй Соведэй Түрүү-...орлогшо, республикын ...түрүүлэгшэ **Л. П. Табалаев** нэмэлтэ элидхэл хэһэн байна.

— Республикын Эрдэмэй түбэй хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта энэ байгууламжые зохёобобди. Түрүүлэгшын орлсг. шонор өөһэд өөһэдынгөө һалбаряар дурадхалнуудые оруулба,— гэжэ элидхэлшэ эхиндээ хэлээ.— Засаг гурбан шатаһаа бүридэхэ ёһотой. Бидэ үлүү ехэ засаг абахые оролдонсгүйбди. Гээшье гүйсэдхэхэ засаг хусэн түгэс байха зэргэтэй. Гол юумэниинь гэхэдэ, дэлгүүрэй харилсаануудта орожо, социальна асуудалнуудые шиидхэхэ ёһотойбди. Экономикын талаар гүрэнэй комисси байгуулжа, Верховно Соведэй шиидхэбэринүүдые нэбтэрүүлхэбди. Экономическа харилсаан үндэһөөрөө һайжаруулагдаха зэргэтэй.

Энэ проектын үндэһөөр Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын мэдэлдэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Буряадай АССР-эй саг үргэлжын түлөөлэлгэтэ эмхи, Верховно Соведтэй, профсоюзуудтай, ба ниитын бусад эмхинүүдтэй холбоо тогтоохо бүлэг, Министрнүүдэй Соведэй Хэрэгүүдэй управлени ороно. Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо саг үргэлжын түлөөлэлгэтэ эмхиие толгойлхо юм.

Саашадаа Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ һалбари һалбаринуудаар табан орлогшотой байха. Дотоодын хэрэгүүдэй министерство, Юстициин министерство, Гүрэнэй аюулгүйе сахиха комитет, Гүрэнэй банк, Финансын министерство, Экологиин ба байгаалиие хэрэглэлгын талаар Гүрэнэй комитет, Статистикын управлени, Сэрэгэй комиссариат, Гражданска оборонын штаб, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэдэ сэхэ мэдэлтэй байха.

Экономико ба экономическа реформын талаар Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшодо Экономикын талаар Гүрэнэй комитет, Экономическа реформын талаар комисси, Гадаадын экономическа харилсаанай талаар Гүрэнэй комитет, Нютагай өөһэдөө өөлэдыгөө хүтэлбэрилгын асуудалнуудай талаар Гүрэнэй комитет, Материально-техническэ хангалгын талаар Гүрэнэй комитет, Ажалай талаар Гүрэнэй комитет, Худалдаа наймаанай министерство хабаатай юм.

Хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой министерство, Газарай реформын болон хүдөө нютагые һэргээлгын комисси, Хилээмэнэй инспекциин управлени, Хүдөө ажахын талаар инспекциин управлени, Хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой талаар Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшын хүтэлбэри доро хүдэлхэ.

Барилгын талаар Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Барилгын хэрэгүүдэй ба архитектурын талаар, Гэр байрын-коммунальна ажахын талаар Гүрэнэй комитедүүдэй хүдэлмэриие ударидаха юм.

Арадай эрдэм һуралсалай министерство, Элүүрые хамгаалгын министерство, Социальна хангалгын министерство, Соёлой министерство, Залуушуулай хэрэгүүдэй, физкультура ба спортын талаар Гүрэнэй комитет, Хэблэлэй болон олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараалгын министерство, Эрдэмэй ба дээдэ һургуулиин хэрэгүүдэй талаар Гүрэнэй комитет, Социальна асуудалнуудай талаар Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшын мэдэлдэ орохо.

Промышленность, транспорт ба хэлхээ холбооной талаар Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшодо Промышленность, транспорт ба хэлхээ холбооной хэрэгүүдэй талаар Гүрэнэй комитет, Геологиин ба түлишын-элшэ «хүсэнэй, минеральна түүхэй эдэй нөөсэнүүдые хэрэглэхэ талаар Гүрэнэй комитет хабаатай байха юм гэжэ элидхэлшэ түгэсхэлдөө мэдүүлбэ.

Удаань элидхэлшэдэ олон тоото асуудалнууд табигдаа.

«Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэрэгүүдэй управлениин байгууламжа тухай» **Б. Ф. Потехин** элидхэл хээ. Управлениин байгууламжын проект хэдэн дахин зүбшэн хэлсэгдээ. 80 гаран хүнһөө 69-ниинь үлөөгдэхэ. 11 таһагай 4-ниинь үлөөгдэхэ. Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын дэргэдэхи мэргэжэлтэдэй бүлэг, түрүүлэгшын орлогшонорой дэргэдэхи мэргэжэлтэдэй бүлэг үндэһэ яһанай асуудалнуудай талаар мэргэжэлтэдэй бүлэг бии болгогдохо. Соведүүдэй гүйсэдхэхэ зургаануудай хүдэлмэриин талаар, юрэнхы, ажахын, хуули хамгаалгын ба мүнгэн һангай зургаануудай таһагууд байгуулагдаха.

— Хуули хамгаалгын зургаануудай таһаг хэрэгтэй юм гү? — гэһэн асуудал табигдаба. Энэ арсалдаата асуудалые зүбшэн хэлсэхэ шухала. Гражданска оборонын штабые болюулжа, газарай хүдэлэлгэ, түймэр, үер гэхэ мэтын гэнтын аюул усалые сараха штаб тэрэнэй орондо байгуулбал, таарамжатай ха гэжэ хэлсэгдээ.

Соведүүдэй гүйсэдхэхэ зургаануудай хүдэлмэриин талаар таһагые даагша **К. И. Бахрунов** «Нютагай Соведүүдэй байгууламжа тухай» элидхэл хэбэ.

Һүүлээрнь республикын Верховно Соведэй, Хуулиин, хуули ёһоной ба гурим журамай асуудалнуудай талаар саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ **Г. К. Язьков** «Буряадай АССР-эй Конституцида (Үндэһэн Хуулида) хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай» элидхэл хээ.

Заседаниин түгэсхэлдэ засагай дээдын зургаанай юридическэ таһагай хүдэлмэрилэгшэ **М. Е. Маркова** «Буряадай АССР-эй Арадай депутадуудай статус тухай» Хуулиин проект тухай, «Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай ажал ябуулгые хангаха тухай» Дүримэй проект тухаи асуудалнуудаар элидхэл хээ.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар шиидхэбэринүүд баталагдан абтаба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

Зураглал

ЭСЭГЫНГЭЭ БЭЛИГ ДАГАЖА...

...ээрөө эхилхынгээ үр-...угаа үһанда хаяхагүй» ...түгэлдэр буряад ...ой соогоо үлтиргэн, ...бодомжолооб. Үнэ-... дээрэ хэлэгдэгшэ ...ксок Эрдынеевэй гэр ...рнаар сахин, буряад ...буурал эсэгэнэрэйн-...лигие найдамгайгаар ...н ябана гэхэдэ, алдуу ...үй.

...иин хүбүүд олондо ...йлэ хэрэгээрээ Агын-...дэ үнинэй мэдээжэ ...н. Ямарханшье бэ-...ал ядамаргүйгөөр ...ргатай алтаһа, мүн-...олэшуулхые, һанханһаа, ...түрэл арадаа, гэгээ-...бэлигтэй эрдэмтэдшье ...дунда яһалхан байһан ...Агын дайдаһаа гадна ...урьяад орон дотор мэ-...эрдэмтэн, профессор ...Барадин миниин хэлэг-...эөтоор гэршэлнэ.

...ок Эрдынеев эгээл энэ ...н. Тиимэһээ тэрэ бүри ...улуу наһанһаа һүбэлгэн ...умэндэ түбһэн байһан ...элан урдажа байгаа ...аа тон адли ябалсан, ...Эрдынеев ажабайда-...өөн үндэр дабаануудые ...раалан гаталан гараа. ...шатын, долоон жэлэй, ...рай тусхай дунда һур-...ида һуралсаа. Һүү-...Эсэгэ ороноо хамгаал-...һуехэ дайнай эхинһээ ...ротарнь ябалсажа, хар-...истнуудһаа түрэл Эхэ ...сулөөлэлсөө. Эсэгэ ...Хамгаалгын дайнай ...хоёрдохи шатын ор-...дайшалхы хэдэн ме-...эзэнииень гэршэл-...дайнай һүүлээр Шэ-...ганарай институт дүүр-...руугойнгоо олон нют-...шэлэһэн мэргэжэлээ-...оор 50 жэлэй туршада ...юм. Тэрэ һүүлэй 30-...элэй туршада Хара-Шэ-...унда һургуулида ород ...олон литература ухи-...заажа, ехэхэн хүсэ ...гаргаһан габьяатай. ...гэгээрэлэй отличник» ...тэмдэгээр шагнагдан-...

...р, мүнөө энэ хүнэй ...ажал тухай хөөрэхэ ...о, урдаа табяагүйбди. ...тэрээнэй гэр бүлын-...уран бэлиг тухай хөө-...ал бии.

...лын туха үнөөхи «угаа ...маяхагүй» гэһэн үгэдэ ...гэр бүлын аха зоха Дугар-...тухай хөөрэе. Агын ...Зүүн-Жэбхээһэн нютаг-...нютотой Дугардоржо ...һаһал бага наһанһаа ...ьүйтэй, юумэндэ түб-...лан юм. Дунда һур-...гургэһэнэйнгээ һүүлээр ...ондо тэрэ Москвагай ...эй нэрэмжэтэ уран ...институтда һурахаар ...һэн. Энэ институдай ...түрүүшын студентнэрэй ...нэр Тудупов нэтэрүү, ...отойгоор уран зураа-...эрдэм шудалжа ...юм. Мүн тэрээнэй ...тэнь суута уран зу-...профессор Борис Иган-...Игорь Грабарь гэгшэд сэг-...ехэ түпа хүргэдэг ...Орон доторoo мэдээ-...н зурааша Игорь Гра-...олын Буряадһаа ерэһэн хүбүүнэй бүтээлнүүдтэй танилсахадаа, тэдээндэнь үндэр сэгнэлтэ үгөөд, али болохоор дэмжэдэг байһан байна.

Москвада һуража байхадаа Дугардоржо Тудупов Буряадай литература болон искусствын нэгэдэхи декадада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, «Энхэ-Булад баатар» гэжэ оперын декорацинуудые шэмэглэн гоёолсоһон байна. Харин декадада табигдаһан тэрээнэй «Барилдаашан» гэжэ зурагынь суута мэргэжэлтэдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн гээшэ.

Буряад арадай бэлиг түгэлдэр хүбүүн мүнөөшье шудалһан мэргэжэлээрээ ажаллажал байха һэн. Хэрбээ... Хэрбээ дайнай болоогүй һаа. Суриковай нэрэмжэтэ уран зурагай институдай 5-дахи курсын студент Дугардоржо Тудупов 1941 оной зун эсэгын дайнда мордоо бэлэй. Тиигэжэ, ниислэл хотоёо фашистнуудһаа хамгаалалсажа ябаһаар, энэл оной июль һарын тэн багаар сэрэгшэ Тудупов баатарай үхэлөөр унаһан юм.

Буряад оронһоо СССР-эй Уран зураашадай холбооной түрүүшын гэшүүдэй нэгэн, нютагаймнай бэлигтэй хүбүүн Дугардоржо Тудупов һанаһанаа бэелүүлжэ, һарбайһанаа абажа шадаагүй. Гэбэшье, тэрэнэй хараалһан түсэбынь, хүсэл эрмэлзэлынь мүлөө урагшатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Ушарынь, дүү хүбүүн Лыксок Эрдынеев энэ талаар оролдолго гаргаһаар. Багшынгаа тусхай ажалай хажуугаар, тэрэ бүхы сүлөөтэй сагаа уран зурагта, модон дээрэ һиилэлгэдэ зорюулдаг гээшэ. Модоор зорожо бүтээһэн «Ленинэй Уэлльстэй хөөрэлдөөн» гэжэ бүтээлынь бүхэсоюзна выставкэдэ табигдажа, һайн сэгнэлтэ абаад, автор СССР-эй Соёлой министерствын дипломоор шагнагдаа һэн. Тиихэдэ тэрээнэй тоһон шэрээр бүтээһэн «Хонишон», уһан шэрээр бүтээһэн «Фельдшер Пуба» гэжэ зурагуудынь Москва хотодо үнгэргэгдэһэн бүхэсоюзна выставкэдэ табигдажа, үндэр сэгнэлтэ абаһан байна. Гадна Лыксок Эрдынеевэй бүтээлнүүд Агын округой, Хара-Шэбэрэй, Догойн хизаар ороной музейнүүдтэ табигданхай. Лыксок Эрдынеев түрэл Догой нютагтаа түүхын музей байгуулха хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулалсаһан юм. Тиимэһээл, мүнөө байгуулһан музейнгээ директорээр ажаллана. Энэ хэрэгтэнь хүбүүдынь хамһалсадаг. Юуб гэхэдэ, тэдэнь эсэгынгээ, мүн дайнда наһа бараһан Дугардоржо абгынгаа эхилһэн хэрэгые нэрэтэй түрэтэйгөөр үргэлжэлүүлэн ябана бшуу. Гэр бүлэ соогоо хоёрдохи хүбүүн, Балданиинь эдир багаһаа илангаяа бэлигтэй байһанаа харуулһан юм. Эрхүү хотын политехническэ, институдай архитектурна факультет дүүргээд, мүнөө Улаан-Үдэ хотодо Буряадай АССР-эй Соёлой министерствын «Бурятпроектреставрация» гэжэ эмхи зургаанда мэргэжэлээрээ ажаллана. Энэ үедэ тэрэ Агын болон Сүүгэлэй дасангуудые заһабарилха проект зохёожо байнхай.

Удаадахи, Баясхалан хүбүүниинь Суриковай нэрэмжэтэ уран зурагай дээдэ һургуули түгэсхэһэнэй һүүлээр баһал Улаан-Үдэдэ ажаллана. Бүтээлнүүдынь бүхэроссин, бүхэсоюзна выставкэнүүдтэ нэгэтэ бэшэ табигдадаг. Өөрөө СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүн болонхой. Тэрэ бүри 1970 ондо тус институдай дэргэдэ байгуулагдаһан уран зурагай шэглэлэй интернат һургуулида абтажа, тэндээ 7 жэлэй туршада һуралсажа гараа һэн. Һуралсалдаа үдэр бүри харюусалгатайгаар хандажа, ото һэтэ «5» гэһэн сэгнэлтэнүүдтэйгээр 11-хи класс дүүргэһэн байна.

Тэрээнэй дүү хүбүүн, Балтань Баясхалан ахынгаа шэлэһэн замаар дабшажа ябана гэхэдэ, алдуу болохогүй. Мүн лэ Москва хотын Суриковай нэрэмжэтэ уран зурагай дээдэ һургуули түгэсхэһэнэй удаа сэрэгэй алба хээд, мүнөө аспирантурада һуралсана. Совет элитэ уран зурааша, Социалис Ажалай Герой Таир Салаховай мастерскойдо һуралсахадаа, ехэ бэлигтэй байһанаа гэршэлэн, «эрхим» гэһэн сэгнэлтэнүүдээр институдаа түгэсхэжэ, улаан диплом абаһан байха юм. Һаядаа СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүндэ абтахань.

Лыксок Эрдынеевичэй гэр бүлэдэ бэлигтэй үхибүүд үшөөшье бии. Жэшээлхэдэ, Бата хүбүүниинь шуналтайгаар уран зураг эрхилдэг байгаа. Бүри дунда һургуулида һуража ябахадань, тэрэнэй «Би дэлхэйе харанаб» гэжэ зурагынь үхибүүдэй хоорондо үнгэргэгдэһэн областной конкурсдо хабаадалсаһан байна. Тэрэнэй «Хонишон ба аша хүбүүн» гэһэн зурагынь жюрин эрхим сэгнэлтэдэ хүртэжэ, нэгэдэхи шатын дипломоор шагнагдаа һэн.

Тус амжалтынгаа түлөө Бата пионернүүдэй «Артек» лагерьта үнгэргэгдэһэн пионернүүдэй бүхэдэлхэйн слёдто хабаадалсажа ерээ бэлэй. Үнэхөөрөөл, Лыксок Эрдынеевтэнэй гэр бүлэдэ бэлигтэй хүбүүд олон. Энэ хадаа эхэ, эсэгын түхөөһэн нилээд ехэ хэшэг ааб даа. Зүгөөр, энэ хэшэгые гэхэ гү, али бэлигые хойшодонь хүгжөөхэ хэрэгтэ түрэлхидэй оруулһан хубита түйлай ехэ. Тиимэл хаданъ, Лыксок Эрдынеевич үхибүүдэйнгээ бэлигыень залираангүй, харин тэрээнииень улам бадаруулхын түлөө тодорхой хүдэлмэри үдэр бүри гэхээр ябуулдаг байһан юм. Мүнөө харюудань тэрэ үндэр наһанайнгаа орьёлһоо үхибүүдэйнгээ уран бэлигээр урмашан, омогорхон ябана бшуу.

Ага нютагтаа Бараадиитан гэжэ суурхаһан угаа залгуулан ябаһан Лыксок Эрдынеевтэнэй гэр бүлынхидэй тэдээндэ үгтэһэн түрэлхиин бэлигые улам арьбадхан, Буряадай уран зурагай искусствые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаха байһаниинь дамжаггүй. Уран бэлигтэ хабаатай зондо энээнһээ ехэ ямар үүргэ байхаб даа?

Б. ГАРМАЖАПОВ,
манай корр.

...бхы дэлхэй дээрэ оршон тойронхи бай-...алиин бузарлагдажа байһантай холбоо-...ой асуудалнууд гарана. Бүхы дэлхэйн хэм-...жээр ябуулганууд абтаха ёһотой гэжэ ...н зон эрилтэ табина.

ГДР-эй Лейпциг округой боро шулуун ...нүрһэнэй Борн карьерэй горно — шакар-...лгын фабрикын үрхэ соргоһоо гараһан ...узар тооһон, газ хэдэн зуугаад километ-...тэ үнжын тунана, гэжэ АДН ... ...дээсэнэ. Тэрээнтэй зэргэлэн оршодог ...удөөгэй Мельбис община тэрээнһээ бо-...ожо, «Европодохи эгээ бузар муухай дэрээбэн» гэжэ нэрлүүлһэн байна бшуу. Эндэхи гэрнүүдэй хананууд хорото бодосуудай тооһондо дарагданхай. Хүн зоной бэеын элүүртэ тэрэ муугаар нүлөөлнэ. Экологиин талаар хоротой энэ предприяти энэ намартаа хаагдаха гээшэ гү гэжэ эндэхи хүн зон найдана. Мүнөө Мельбистэ 380 хүн ажаһууна, харин 1950 ондо 800 гаран хүн байһан юм.

6-тай Петер Бресген (зураг дээрэ эсэгэтэеэ) энэ наһанайнгаа хахадые больницануудта үнгэргөө. Тэрэ хроническа бронхит, экземэ үбшэнгөөр үбдэдэг.

АДН-ТАСС-ай фото.

ХИЛЫН саанаһаа
• ТАСС • АПН •

МЕХИКО. Сальвадорто боложо байһан зэбсэгтэ зүрилдөө политическэ аргаар шиидхэхэ ябадалые дэмжэжэ байһан демократическа бүхы партинууд болон эмхинүүд хүсэлэл оролдолгонуудаа нэгэдүүлхэ ёһотой гэжэ Мехикодо гарадаг «Эксельсор» газетын корреспондентын асуудалнуудта харюусахадаа, Национальна сүлөөрэлгын Фарабундо Мартиин нэрэмжэтэ фронтын политико-дипломатическа комиссиин гэшүүн Дагоберто Гутьеррес тэмдэглэбэ. Орон соохи бүхы ниитын хүсэнүүдэй һанал бодолые эб найрамдалта зам руу шэглүүлхэ гээшэ айхабтар шухала гэжэ тэрэ зааба.

ТОКИО. «Сони» фирмын зохёоһон акустическа колонконуудта шанга болгохо түхеэрэлгэтэй холбохо электро-соһор хэрэггүй болобо. Энээн соо табигдаһан абяа абадаг түхеэрэлгэ тусхай дамжуулгын түхеэрэлгын гаргаһан электромагнитна долгинуудые тодон абаха аргатай юм. Тэдэ долгинуудынь абяан болгогдон хубилгагдадаг юм байна. Байгша оной намар иимэ хоёр янзын колонконууд наймаанда гаргагдаха. Тэдэнэр 15 болон 25 мянга иенын (105 ба 175 доллар) сэнтэй юм.

• • •

Японой «Кадзима» гэжэ барилгын концерн 200 дабхар байшан барижа эхилхэ һанаатай байһан тухайгаа соносхобо. Тэрэ дүрбэн ехэ хубиһаа бүридэһэн байха. Тиихэдээ түрүүшынь гурбан хуби 50 дабхар гэрэй нэгэ сухэли гурбан байгуулалтаһаа бүридэжэ, хоорондоо холбогдоһон байха гэжэ хараалагдана. Харин һүүлэшынь хуби нэгэл иимэ башниһаа бүридэхэ. Энэ асари ехэ байшан барихын тулада ехэ хэмжээнэй булад соргонуудые болон ойхабтар бүхэ бетон хэрэглэхэ гэжэ түсэблэгдэнэ. Энэ барилга хэжэ байхадаа, гансашье тон шэнэ материалнуудые бэшэ, мүн мүнөө сагай технологинуудые хэрэглэжэ, гаргашануудаа 20 процентээр хороохо гэжэ «Кадзимын» барилгашад хараална.

КАИР. Кувейтдэ бэеэ дааһан байдал гү, али автономи үгэжэ, таарамжатай засагай зургаануудые Саддам Хусейн бии болгохо һанаатай гэһэн һураг сууе буруу гэжэ Ирагай правительствын тусхай түлөөлэгшэ Багдадта мэдүүлбэ гээд МЕНА агентство дамжуулна. «Эдэ һураг суу шал худал ба дороо ямаршье үндэһэгүй», — гэжэ энэ түлөөлэгшэ хэлэһэн байна.

• • •

Ирагай Кувейтдэ байһан арми зуугаад хүниие һүүлэй үдэрнүүдтэ гээбэ. Юуб гэхэдэ, Кувейтын патриоднуудай добтолгонууд улам эдэбхижэнэ гээд МЕНА агентство мэдээсэнэ. Арба гаран танк усадхагдаа, Кувейтын ниислэл хото шадархи адаглалгын хэдэн пунктнууд, сэрэгэй складууд таһалагдаа.

НЬЮ-ЙОРК. Советскэ Союзтай худалдаа, наймаанай-экономическа харилсаануудай хүгжэлтын ерээдүйе Америкын хэрэг бүтээхы ажалтанай бүлэглэлэйхид тон һайнаар сэгнэнэ. Зүбшэлэлгын «Далфелт интернэшнл» компаниин үнгэргэһэн асуултын дүн иимэ байба. Энэ хэмжээ ябуулга США-гай зургаан штадуудта үнгэргэгдөө. Асуултада хабаадалсагшадай 23 процентнь Советскэ Союзтай холбоо барисаа байгуулаабди, 66 процентнь энэ асуудал хаража үзэхэ байнабди гээд харюусаһан байха юм.

Советскэ Союзтай харилсахадаа, ямар ерээдүйтэй байһанаа, харюу үгэгшэдэй 27 процентнь тон һайнаар мэдэнэ. Харин 47 процентнь ямар нэгэ Баруун Европын гү, али США-гай компанитай хамта совет дэлгүүр дээрэ гараа һаа дээрэ гэжэ мэдүүлбэ. Тиихэдэ 63 процентнь совет-американ хамтын предприяти бии болгоо һаа һайн гэжэ харюусаа.

ХАНОЙ. Шэлжэн оролгын шатада социализм байгуулгын болон 2000 он хүрэтэр ороной социально-экономическа хүгжэлтын программануудые баталан абалгаар КПВ-гэй ЦК-гай X пленум хүдэлмэриеэ Ханойдо түгэсхэбэ. КПВ-гэй ЦК-гай Политбюро болон тус документнүүдые саашадань нарижуулан зохёохо подкомисси эдээниие бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табиха ёһотой гэжэ пленум тогтообо. Тиигэжэ 1991 ондо болохо КПВ-гэй VII съездын үзэмжэдэ табигдаха байна.

Хүн ба үе саг

НИИТЭ НЭГЭН УГ ИЗАГУУР

Дарлалта, мүлжэлгэдэ, хамаг хүнэй сэдьхэл мэдэрэлые хардалгада эсэргүү тэмсэлдэ уряалһан «Интернационалай» хубисхалта аялгын һүр һүлдэнь аргагүй хүсэтэй. Гэбэшье «дарлалтата дэлхэйе бутаргахабди» гэһэн үгэнүүд соо бүхы, юумэ бутаргаха гэһэн далда удхань горитой аад, харин «дарлалтата» гэһэн үгөөр тодорхойлогдоно. Магад түрүүшын декредүүдэй дунда түүхын хүшөөнүүдые сахиха тухай декрет гаргаха шухала гээд энэ мүр Владимир Ильичтэ һануулаа аалам?

Һүмэ, дасангуудые һандаргалга бага наһанһаамни энэ мүртэй холбоотойгоор намда үзэгдэдэг. Эдэ үгэнүүдэй орондо дарлалта усадхан бутараад, дэлхэйн бүхы үндэһэ яһатанай, багаханшье арадуудай соёлой янза бүриин гайхамшагта баялигуудые гамнан сахиха тухай уран хурса үгэнүүдэй байгаа гээшэ юм һаа, манай социалис обществын оюун сэдьхэлэй байдал хэды һайхан, удха түгэлдэр байха бэлэй!

Гансал эдэ үгэнүүд энэ талаар шиидхэхы үүргэ дүүргээ гэжэ болохогүй юм ааб даа. Гэхэтэй хамта тэрэ үедэ революционернүүд хоро үһөөгөө абаха гэжэ хамаг сэдьхэлһээ эрмэлзэхэдээ, урда үеын соёлые һүнөөн үгы хэхэ зорилго табидаггүйл байһан байха.

Манай обществые ударидагшадай арадһаа таһарһан ушарынь энэ талаар шиидхэхы үүргэ дүүргээ. Юундэ таһарааб гэбэл, арадай һайн һайхан сэдьхэл бодолдо, ажалша түмэнэй зохёон байгуулхы хүсые мэдэдэг Лениндэ тэдэнэр этигээгүй ха юм. Гэхэ зуура Иосиф Виссарионович муу муухай хүн байгаа гэжэ баһашье этигэдэггүйб. Һайн юумэ хэхэ гэжэ оролдодог лэ байгаа ха юм. Арадта этигэдэггүй һэн. Тиигээшье һаа, зондо хойшодоо баян байдал хангаха гэжэ үнэн зүрхэнһөө хүсэдэг һэн.

Хубиин баялиг — хүмхиин тооһон. Бултандал хүртэдэг зөөри үнэтэй, харин хубидань гэр байрал байгаа һаа, эрхим шуу. Мүн баһа дэлхэйшье соёлой баялигуудые гансал өөрөө ашаглахада, һонигүй даа. Тэрээндэл адли хубидаа суглуулһан алтан — юуншье бэшэ, харин бултанда ашагтай алтан — ёһотойл алтан!

ҮЛЬГЭР ШЭНГЕЭР ҮЗЭГДӨӨ ҺЭН

Үглөөнэй наранай элшэдэ яларһан Анаа дасангай алтан ганжарнуудые хэзээдэшье мартахагүйб. Алтан гэзэшые түрүүшынхиеэ тиихэдэ хараһан байгааб. Одоол үльгэр шэнги! Ой модогүй малагар толгой дээрэ, сагаан шулуун харшын саана — сагаан ханатай гурбан дабхар дасан. Бүри дээгүүрнь — хоорондоо зайтайгаар, зурууд зуруудаар һуулгагдаһан сэмсэгэр үндэр уляангирнууд. Тойроод — зүлгэ ногоон, доошоо — баһал алтандал адли, наранда ярарһан нуурнууд. Нуурай саана — арба-тарба нарһадтай, субаргатай Сагаан Хушуун гэжэ нэрэтэй хада. Уляангирнуудай, ламанарай гэрнүүдэй саана хадын ташалан, хаялгаар — суранзач мэтээр өөр тээшээ дуудадаг саб сагаан субарга, шодонгууд. Аалан горхоной эхинһээ модон хобоонуудаар, эжымни хэлээшээр, арюун нангин уһан урдана.

Энэмнай 1935—1936 онуудта болоно. Дүү басаган бидэ хоёр — бинь табатайб, тэрэмни гурбатай — тэрэ үедэ түрэлхидэйнгөө һургаһанай ёһоор юундэшье гараараа хүрэдэггүй, бузар оруулдаггүй байгаабди. Энэ уһанда бишыханшье юумэ хаяхагүйбди. Гансал гайхахаб — яагаад хада өөдэ урдана гээшэб? Тиигээд лэ энээн тухай түрэлхидһөө һурангүй үлэшоо һэм.

ҮРЭ ХОЙШОЛОНГЫНЬ ЭЛИ

Будда бурханиие тэндэ харааб, дасан һандаргаһаниие харааб. Һүүлшынхиеэ 1978 ондо гансал бутаржа байһан хирпиисэ хана, мүн «Гүрэнэй сахин хамгаалгада байдаг архитектурын хүшөө» (?!) гэһэн модон хабтагай хадаатай байгаа һэн.

Юун гээшэб энэмнай? Зорюута хоро шараар сасаһан гү, али миил нюур сахиһан ябадал гү? Юрэнхыдөө жэхыдэһэ хүрэмэ муу муухай, хүн нюураа алдаһан ябадал гээшэ ааб даа. Бидэ бултанай нэгэн түрэлтэй, нэгэн уг узууртай аха, дүүнэр байһые засаг захиргаанайхид яашье ойлгодоггүйл. Энээнһээ гадна дэлхэйн бүхы ан амитадай, ургамалнуудай аймаг мүн лэ манай бага дүүнэр гэжэ тэдэнэр ойлгог лэ.

Захиралтын хүсөөр арад зондо һайн байдал хангаха гэжэ Сталин оролдоо ха юм. Энээнэй ямар үрэ хойшолонтой байһые мүнөө харанабди. Олон үндэһэ яһатанай баян гэгшын соёлые алдажа байнхайбди. Дэлхэйн байгаалиие гэмтээн һалгаажа, хүнэй сэдьхэл бодолые охор болгоод, энээнһээ уламжалан гараһан хангалтагүй хойшолонгууд хүниие оёоргүй гангын эрмэгтэ асараа.

«АРАДАЙ БА ӨӨРЫН АША ТУҺА»

Владимир Ильичэй үшөө 16 жэл соо ажаһуугаа һаа, арад зон ямаршье гүрэн, сэрэггүй ниитэ нэгэн болоод, мүнөөнэйхиһөө тон ондоо, шэнэ бодолтой байха һэн. Арадай Соведүүдэй бүрин гүйсэд засаг тогтоохо байгаа. Тиихэдэ хүтэлбэрилэгшэ бүхэн социальна талаараа эгээл бага түлбэри абадаг (түрүүшээр мүнгэн хэрэгтэй байха) хүнһөө нэгэ зааха доогуур хэмжээнэй ажаһуудалтай байха һэн. Харин сэдьхэлээрээ одоол бүрин дүүрэн байха байгаа. Юундэб гэхэдэ, һунгахадаа, арад зон тэрээндэ найдаһан, этигэһэн, хойноһоонь дагаһан болоно ха юм. Энээниие мэдэрхэдээ, түшаал эзэлэгшэ хүн доогуур хэмжээнэй социальна байдалаашье тоохоёо болижо, тэрэ дэлхэй дээрэ эгээл жаргалтайб гэжэ өөрыгөө һанадаг болохо бшуу.

Захиргаалагшадшье, капиталистнуудшье намда тон хайратай. Талаан бүрүутаһан зон лэ даа. Зөөри, баялиг хэды суглуулаашье һаа, замынь мухардаха ха юм. Арадта орходоо тэдэнэр иимэ эсэсһээ аргагүй айна. Юрэнхыдөө бүхы ажабайдалынь зөөри нөөсэлэлгэдэ сүм зорюулагданхай. Юунэй түлөө? Наһа бараһан хойноо мүнгэн зөөриеэ үхибүүдтээ дамжуулха гү? Үхибүүдынь али зэргэ золгүйдэхэб даа! Ажалаараал олдоһон юумэн хүндэ арьбан байха.

Юундэ Л. Н. Толстой гэрээд үгээ гурба дахин шэнэлжэ бэшээб? Зохёолнуудынь дэлхэй дүүрэн таража, түрэлхидтэнь түйлай ехэ мүнгэ асарха гэжэ ойлгодог һэн. Теэд энээнэй ашаар тэдэниие золгүй болгохо дурагүй байгаа.

Али үгы һаа, динамит зохёоһон Нобельнуудые абаад үзэе. Энээгээрээ хэмгүй баяжабашье, золтой болоогүй. Харин баяжалгань олон түмэн хүнэй ами наһанай сэнтэй байшоо. Хожомоо аха дүүнэрэй нэгэниинь хосороо. Үйлэ муутай хойшолонгыень сүм ойлгоходоо, тэдэнэр зөөри, баялигаа һайн һайхан хэрэгтэ зорюулза хамнай.

Эдэ мэтые хүн бүхэнэй ойлгоо гээшэ һаа, ямар һайн һайхан ажабайдал сэсэглэн һалбарха һэм? Байгаали сэбэр арюун зандаа үлэхэ байгаа. Дэлхэйн үзэсхэлэнгүүдые, бүхы арад үндэһэтэнэй соёлнуудые харахын, шагнахын тула наһаншье хүрэхэгүйл. Айл бүлэнүүдшье бата бэхи байха һэн.

АБАРХА АРГА БИИ

Дэлхэйн олон үндэһэтэнэй соёлые тон түрүүн абараад, хожомынь алдаһанаа һэргээхэ хэрэгтэй. Саашадаа хүн түрэлтэн иимэ алдуунуудые дабтахагүй гэжэ сохом хэлэхээр. Харин мүнөө хадын эгсэ эрмэгтэ дүтэлөөд байхадаа, зогсон татаад, яаха, хээхээ яаралгүйгөөр шэнжэлжэ үзөөд, абаһаар огто таарамжагүй шэнгеэр үзэгдөөшье һаань, шэнэ, дадал болоодүй бодомжые зоримгойгоор шэлэхэ хэрэгтэй.

Гансашье атомна бомбо, озоной нүхэн, экологи толгой дээрэмнай һэлмээ далайгаад байна бэшэ. Эсэсэй эсэстэ хүнэй бэе махабад муудаа. Гансашье СПИД бэшэ. «Саанаа гарташагүй орёо шахардуу байдал» гэһэн ойлгосо бии. Эгээл иимэ байдалда ерээд, эрмэг дээрэһээнь халба һүрэжэ унахаяа байна бэшэ аалди?

Юугээ мүнөө эдиһэбибди? Юугээр амилнабибди? Имүнна хамгаалгамнай баһал иимэ гарташагүй эрмэг дээрээ ерээ гү? Промышленностиин талаар хүгжэнги оронуудта олон зоной үбшэнгүүдэй дэлгэрдэг нютагууд бүри олошороо. Арал, Черновцы, Кириши, Ангарск, Мехико... Бомбогүйгөөр хосорхо болообди.

ХАХАД ХЭМЖЭЭНҮҮД ХЭРЭГГҮЙ

Национальна асуудалые гүйсэд шиидхэхэ хоёр зэм бии. Нэгэдэхеэр гэбэл, Буряадай АССР-эй правительство Анаа дасангые һэргээжэ, хүдэлгэхэ талаар зүбшөөл үгэхэ ёһотой. Мүнөө энэ талаар зарим тэды шухала хэмжээнүүд абтаа гэжэ мэдэнэбди. Тиимэһээ дахин бодоһон дасангые хаража, бага балшар наһаяа досоогоо һэргээхэб. Буряадаар шууяса дуугарһанаа, түрүүшынхиеэ радио шагнаад, наушник соо бишыхан хүнүүд һууна гэжэ һанаһанаа дурсанам.

Дүү басаган хоюулаа нуурнуудай эрьеэр гүйлдэхэбди. Нэгэтэ залуу ород ангуушан бидэниие буудажархин алдаһан юм. Тэрэ ангуушан бидэниие гэртэмнай асараад, үхибүүдээ гансаарыень юундэ табинабта, галууд ногоон соогуур гүйлдэнэ гээд, буудажархин алдааб гэжэ эжыемнай зэмэлбэ. Тэндэ бидэ гансал ород айл һэмди.

Мүнөө буряад хэлэ огто мартааб. Теэд залуу буряадуудшье хэлээ, түрэл нютагайнгаа түүхэ гол түлэб мэдэхэгүй гүб даа. Архан шүдхэр, асуринуудай, сэрэгшэдэй зурагуудтай урданай буряад ном хараһанаа һанагшаб. Һонин лэ юумэн тэндэ бэшээтэй байгаа ёһотой. Эдэ бүгэдые мүр сараагүйгөөр, үндэһэ узуургүйгөөр мартуулжа, хосороожо болохогүй. Сэдьхэлээрээшье, бэе махабадаараашье сэбэр сэхэ ерээдүйн хүндэ эдэ бүгэдэ тон һонирхолтой байхал. Мүнөөшье хожомдоогүйбди. Бага-сага, зарим тэдыгээр урданай үнэтэй зүйлнүүд һэргэжэ байна бэшэ аал?

Анаагай дасан юундэ һэргээн бодхоохо хэрэгтэйб? Энээмнай буряад үндэһэн соёлой, ёһо заншалнуудай ёһотойл сан жаса болохо. Хахад-хухад хэмжээнүүдые абажа, эдэ бүгэдые хүгжөөхэ гэжэ найдаһанай үлүү.

Хоёрдохи зам гэбэл, диилэнхи олондоо нютагай үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн һууринууд, тосхонуудые али болохоор дэмжэлгэ, сахилга болоно. Тиихэдээ ямаршье хүсэрхэлгэ огто хэрэглэгдэхэ ёһогүй. Юундэб гэхэдэ, хүсэрхэлгын урдаһаа имагтал хүсөөр түлгэн харюусадаг ха юм. Жэшээнь, Баунтда гансал эвенкнүүдһээ бүридэһэн һуурин байгуулжа болохо. Тэндэнь ажана тэнюун ажаһууха, ажаллаха, соёлойнгоо баялигуудые арьбадхаха нүхэсэлнүүдые хангаха ёһотой.

ШҮРЭНҮҮДЭЙ АБЯАН

Үндэһэн соёлой баялигуудай удха шанарые нэгэ жэшээгээр гэршэлээе. Дэлхэйн шажан бүхэн өөрын ёһололнуудтай. Тэдэнь тус бүридөө өөрын һайн һайхан удхатай. Энээниие буруушааха хүн олдохогүй.

...Ямаршьеб уншалга, мүргэл болоно. Бүрэнхы һүлэмхи гэрэлдэ нюдэеэ аниһан ламанар һууна. Бэенүүдынь бүһэ хүрэтэрөө нюсэгэн шэнги. Эндэ боложо байгаа бүхы юумэн оршолонто юртэмсын жэма ёһотой холбоогүй мэтээр үзэгдэнэ. Хаана энээниие хараа бэлэйб? Кинодо бэшэл даа. Анаагай дасандашье хараха ёһогүй байгааб. Юундэб гэхэдэ, минии мэдээ ороһон үедэ ламанар тараагданхай, ямаршье мүргэл болодоггүй һэн. Миил элдэб зоной ламанарай нюуһан баялигуудые бэдэржэ, эндэ-тэндэ нүхэнүүдые малтажа байхань харагдаха. Дасанай гол байшан соо бүхы гурбан дабхарай үндэртэй асари томо Будда бурхан һууха. Гурбадахи дабхарай оройдо магнайнь туланхай. Нэгэдэхи дабхарта — дабшалһан хүлнүүдынь, бэеынь нэгэ хуби. Араданъ шала дээрэ ногоон сай, бага зэргэ гахайн шэбхэ обоолоотой. Тэрэ ламын эмэй бүридэлдэ ородог байһан гэжэ хэлсэдэг һэн. Үһээ доогуур үлсэн, ногоон будууд, эрхи мэтээр утаһанда үлхэгдэһэн шүрэ, һубһанууд. Томонуудынь тахяагай үндэгэнэй тухай. Оройдо тулаһан Будда бурханай бүхы бэень хүнэй үүдэ оромсоор харагдашана.

Дасан һандаргаха даабаритай хүнүүдэй ерэхэдэ, дүү басаган хоюулаа тиишээ гүйжэ ошобобди. Ороходомнай, ута һаднагуудые бариһан хүнүүд тэдэнээ иишэ тиишэнь далайжа байжа, үһээ доогуур үлгөотэй байһан бүд, шүрэ, һубһануудые сохёод унагааж байба. «Тас» гээд сохиходонь лэ, шүрэнүүд шаршаганан, шала дээгүүр бутаржа байгаа бэлэй. Мүнөөшье энэ абяан шэхэндэм дуулдадаг. Тээ байтараа ерэхэдэмнай, шала дээгүүр обоо-ябта шүрэнүүд хэбтэбэ. Хэншье үгы. Дүү басагамни һайхашааһан хэдэн шүрэнүүдые абаад, утаһанда үлхөөд, хүзүүндээ үмдэхэ гэбэ. Харин эжымнай мэдэхэдээ, хараагаад, һөөргэнь абаашаад, орхигты гэбэ.

...Үгы даа, Анаа дасанда ямаршье мүргэл хараха аргагүй байгааб. Теэд нюдэеэ аняад, хүдэлсэгүй нем һууһан ламанарые хаана хараа гээшэбиб? Тэдэнэр сагай гүйдэлые номойнгоо хүсөөр дабаад, энэ дэлхэйн ёһондо огто хабаагүй шэнгеэр үзэгдэнэ. Нэгэ дабхар модон дуган соо харааб. Теэд хаана гээшэб? Ивалгын дасан нэгэшье ошожо үзөөгүй хүм.

Балшар багадаа хараһан үндэһэн буряад соёлой гансахан үзэгдэлынь ой ухаандам иимэ бүхөөр шэнгэшоо ха юм. Мүнөө һанаад үзэхэдэм, энэ ушар юртэмсэ дэлхэйн ниитэ нэгэн шанар, уг изагуурые хурсаар гэршэлнэ. Юрэдөө хэн нэгэнэй зоргоор нэгэ хубиень үлүү гэжэ тоолоод, гам хайрагүйгөөр тэрэниие һүнөөн үгы болгохоһоо муухай юумэн үгы даа. Һаднагуудые бариһан тэдэ нүгэлтэн үнэндөө өөрынгөө сэдьхэлые һүнөөжэ байһанаа ойлгоогүй ха юм. Өөрынгөө гэхэһээ байха, бидэнэр бултанай, бүхы хүн түрэлтэнэй сэдьхэлдэ тэрэ шарханъ мүнөөшье эдэгээгүй. Анаа дасан мэтэ ямаршье үндэһэ ушаргүйгөөр һандаргагдаһан бүхы һүмэ, дугангуудые дэлхэйн нюруунда һэргээгээгүй саггамнай энэ шарха эдэгэхэгүй, буряадай үндэһэн соёлшье ёһоор мандахагүй. Тиимэһээ нэгэ юумэ хэхэ гэжэ зорибол, хахадтань ошоод, орхихогүй, эсэстэнь хүргэхэ. Энэ манай хубилган шэнэдхэлгэдэ, национальна асуудал шиидхэлгэдэ сэхэ хабаатай. Тэрэшэлэн арад зоной сэдьхэл бодолдо этигэхэ гэбэл, ёһоор этигэжэ, зохихо бүхы эрхэ байдал хангаха хэрэгтэй.

Г. АГИЛЬДИН,
киномеханик.
Прибайкалиин район,
Кика һуурин.

КООПЕРАТИВАЙ АШААР

ДОНЕЦК. Хото шадарай талада оршодог аршаан булаг ёһотой эзэдтэй болонхой. Областиин кооператорнууд болон эндэ байгуулагдаһан «Строма» консорциумай гэшүүд тэрэниие хинэлтэ дороо абанхай. Энээнһээ хойшо эм домто уһан жалга руу урдахаяа болижо, бүтылхэнүүдтэ юулэгдэдэг болохонь. Энэ зорилгоор шахтёрнуудай хотодо тусхай шэглэлтэй завод баригдаа. Ерэхэ жэлдэ хотын болон областиин магазинуудта «Нафтуси» түхэлэй 2 миллион бүтылхэ эндэхи аршаан орохо юм

ХОНГЁО ХОНХЫН ДОХЁО ДОРО

Шишковко һуурида түбхинэһэн 48-дахи дунда һургуулиин гэзаадахи талмай дээрэ энэ үглөөгүүр дүүрэн һурагшад, багшанар, түрэлхид сугларанхай байба. Һуралсалай шэнэ жэлэй түрүүшын үдэр һэн тула балшар жаахан багашуул эрдэмэй гуламтын богоһо дээрэ гартаа баглаа сэсэгүүдые баринхай түрэлхидтэеэ ерээ ха юм. Тиихэдэ бүхы классуудай һурагшад һуралсалайнгаа жэлэй түрүүшын линейкэдэ бултадаа ерэһэниинь ойлгосотой.

— Үсэгэлдэрэй балшар жаахан үхибүүд, мүнөөдэрһөө эрдэмэй дээжэтэй танилсахаа ерэһэн, манай шабинар амар мэндэ! — гэжэ, һургуулиин директор Г. В. Бирюкова линейкэ нээжэ, амаршалгын үгэ хэлэхэдэ мэдүүлбэ. — Мүнөөдэрһөө нэгэдэхи класста аяар 200-һаа дээшэ үхибүүд һуралсахатай гэшэ. Эндэһээ багшанартаа классуудтаа орожо, танилсаха. Ёрэлдэхэ болоног, — гээд Галика Владимировна үгөө үргэлжэлүүлнэ.

Арбан нэгэдэхи классай һурагшад нэгэдэхи класста ороһон дүүнэртээ һургуулингаа түлхюур, һурагша болоһон үнэмшэлгэ нэрьемэ альга ташалган доро барюулна. Энээнэй удаа нэгэдэхи классай багша Р. И. Монсонова һуралсалай шэнэ жэлээр һурагшадаа, түрэлхид болон багшанарые амаршалаад, үхибүүдэй һэйнаар, номдоо оролдосотойгоор һурахыень үнэн зүрхэнһөө үсэнэ.

— Манай һургуулиин һурагшад дунда номоо бэрхээр үзэдэг, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг һурагшад олон юм. Тэдэнэй дундаһаа үнгэрэгшэ жэлдэ мүнгэн медальтайгаар һургуулияа дүүргэһэн Марина Анюкина, нэгэдэхи классһаа «5» гэһэн сэгнэлтэ абажа ябадаг Оксана Малинкова болон бусадые нэрлэлтэй, — гээд Роза Иосифовна түгэсхэлдөө хэлэнэ.

Бүхы амаршалгануудай һүүлээр 11-дэхи классай һурагша Георгий Селивановай мүр дээрэнь һууһан нэгэдэхи классай шаби Настя Смирнова һуралсалай шэнэ жэлэй эхилһэн дохёо хонхо жэнгирүүлжэ, багшанар, түрэлхид альга ташалгаар угтагдана.

Һургуулиин гурбадахи дабхарта 1-дэхи «А», «Б», «В», «Г», хоёрдохидонь «Е», «Ж» классуудай һурагшад багшаа дахан түрэлхидтэе уялдуулан, класс суудтаа орожо түбхинэбэ.

Һургуулиин үнинэй багша, 1-дэхи «А» классай хүтэлбэрилэгшэ Н. Г. Подшивалова һуралсалай шэнэ жэлдэ аяар 37 һурагшадтай эрдэм ном заажа юм.

— Нина Гавриловна һуралсалай энэ жэлдэ дахин 1-дэхи класс даажа абаба. Һургуулиимнай үнинэй багшанарай нэгэн «Ахалагша багша» гэһэн нэрэ зэргэтэй. Тэрэ һурагшадай болон түрэлхидэй дунда хүндэтэй болоһоор үнинэй юм, — гэжэ Г. В. Бирюкова омогорхоно.

Нина Гавриловнагай хэшээлдэнь ороходомнай, 5-дахи «А» классай эхимээр һурадаг Катя Чистякова «Буратино», Ольга Помулева «Марина» гэгшэдэй роль гүйсэдхэжэ, үхибүүдые табижа, ёһотойл шалгалта эмхидхэжэ байба.

Сэмбэрэ «Москва, [illegible] Эхэ орон, һургуули, Эхэ» гэжэ бэшэгдэһэн үгэнүүдые һурагшадһаа асуужа, хэнэй һайн мэдэсэтэй байһые шалгаба. Эдэнэрэй бултадаа шахуу эдэ үгэнүүдэйень торьдиногүй уншажа, багшынгаа магтаалда хүртэнэ.

Ингэжэ һуралсалай шэнэ жэл энэ һургуулида эхилбэ.

— Һүүлэй үедэ манай тосхондо ажаһуудаһан мантан томо гэрнүүд ербэн бодожо, һурагшадаймнай тоо нилээдгүй олон болоо. Мүнөө үхибүүд хоёр халаанда һурана юм. Харин ерээдүй жэлэй түрүүшын кварталда шэнэ һургуулитай болоно, һурагшад нэгэ халаанда һураха аргатай болохоор хараалагдана, — гэжэ Галина Владимировна онсолбо.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: һургуулиин директор Г. В. Бирюкова, Настя Смирнова түрүүшын хонхо үгэнэ.

Авторай фото.

МИКЕЛЕ ПЛАЧИДО МОСКВАДА

Москвагай «Форум» кинотеатрта италиян «Спрут-4» фильм һаяхан харуулагдаба. Тэрэниие «Совэкспортфильм» «Сачис» фирмэтэй хамта эмхидхэһэн байна. Фильмын харуулагдахын урда тэрээн пресс-конференци эмхидхэгдэжэ, тэрээндэ италиян кинематографистнууд хабаадалсаба. Микеле Плачидо Душанбэһээ нэгэ үдэрөөр тусхайтэ ниидэжэ ерэһэн байна. Тэрэ совет кинорежиссер Владимир Бортког... «Афганский излом» («Ленфильм») фильмдэ гол роль гүйсэдхэжэ байнхай.

Италиян мэдээжэ киноактер журналистнуудай олон тоото асуудалнуудта харюусаба, совет киногой байдал тухай һанамжануудаараа хубаалдаба, «Спрут-4» фильмдэ хайшан гэжэ наадаһан тухайгаа хөөрэбэ. Гадна режиссер болоһон тухайгаа тэрэ мүн хөөрэжэ үгэһэн байна.

Амаралтын энэ үдэр «Форум» кинотеатрта ерэһэн олон тоото хүн зон Микеле Плачидын кинематографическа шэнэ бүтээлнүүдэй хаража үндэрөөр сэгнэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Микеле Плачидо пресс-конференцидэ үгэдэ.

ТАСС-ай фотохроника.

Түрэл нютагаймнай түүхэһээ

ГУЧИДАЙ ХОШУУН, ТЭНДЭХИ ЗОН ТУХАЙ

АГУУЕХЭ Октябриин революциин болоод байхада, мүнөөнэй Бэшүүрэй районой дэбисхэр дээрэ Гучидай хошуун тогтоогдоһон юм. Гучид гээшэмнай хориин 11 эсэгын нэгэн болоно. Үнгэрэгшэ зуун жэлэй үедэ Хориин степной дүүмэ соо Гучидай инородно управа ородог һааб даа. Тус управа 6 родовой управленитэй һэн: Хайсагарай, Алташын, Баруун Нарин-Гутайн, Хайрангын, Оборой Нарин-Асагадай (һүүлшынхинь—Загарайн райондо). Родовой управлени бүхэндэ — зайһан (староста), инородно управада—гулваа, эдэнэр лэ зонхилдог байгаа. Тиихэ сагта мүнөөнэй Бэшүүрэй районой ород зон иимэнүүд волостьнуудта мэдэлтэй һэн гэбэл, Бэшүүрэй, Еланай, Охин-Булагай, Бага-Куналейн г. м.

Гучидай хошуунай мэдэлдэ 10 сомон ородог байгаа гэбэл: Оборой—218 айл. Булагай—111 айл (эдэ хоёр сомон мүнөөнэй байдалаар Шэтын областиин Петровско-Заводой райондо ороно), Хонхолын—187, Хайрангын—46, Шэбэртын—102, Дабаатын—112, Ехэ-Гутайн—120, Баруун-Гутайн—58, Алташын—85, Хайсагарай—113, хамта хошуун дотор—1153 айл һуудаг һэн гэнэ. (1918 оной мэдээн. Ф. Р. 386, 1(8).

Мүнөөнэй Бэшүүрэй районой дэбисхэр дээрэ гучид угай (отогой) хори буряадһаа гадна бодонгууд ба баруун-хоацай угай хори-буряадууд ажаһуудаг байна. Һаяшаг тэдэнэй дунда эдэ мүрнүүдые бэшэгшэ ябаад, уулзаад, хориин 11 эсэгэ тухай хөөрэлдөөнүүдые Бодонгуудай совхозой гурбан участок болон Гутай нютаг хүрөөд ерээ. Ажаглаад харахада, үбгэд хүгшэд уг гарбалаа мэдэхэшье, һонирхохошье, асуудалнуудые захагүй һураха байба. Национальна асуудалнай тон һонирхолтой, уг гарбалаа мартахагүй, буряад хэлэ бэшэгээ һайнаар шудалха, буряад хэлэн дээрэ гарадаг газетэ, журнал болон ном, уран зохёолнуудые анхаралтайгаар уншадаг болохо тухай илангаяа залуу үетэн оролдохо зэргэтэй гэжэ хэлэхэ байба.

Саашань мүнөөнэй Бэшүүрэй буряадуудай уг гарбалые үргэлжэлжэ бэшэхын тула үнгэрэгшэ зуун жэлэй степной дүүмын байха үедэ орохо болонобди. Хори-буряадай Баруун Хоацайн инородно управын долоон родовой управленинүүдһээ гурбаниинь энэ райондо байһан, тодорхойлон нэрлэхэдэ: Гутайн, Шэбэртын ба Дабаатын—иимэ ха юм даа.

Бодонгуудай инородно управа соо гурбан родовой управлени ородог байгаа гэбэл: Үбэр-Хонхолын, Хара-Шугын (Худан голдо), Эгэтэ-Мужихын (Яруунада). Гулваань ямар родовой управлениһээ томилогдоһон байгааб, старостнар тиишэ ябаха зэргэтэй байгаа. Харин Үбэр-Хонхоло нютаг анханһаа хойшо баян шадалтай байһан. Архивай баримта абажа үзэхэдэ, Үбэр-Хонхолын экономическэ магазин хори буряадай 52 магазин соо бултанһаань ехэ байгаа. Хёлго голой эрьеһээ хахад модо зайтай, Сэлэнгэ мүрэнһөө 196 модо болохо газарта оршодог, 1600 четверть ороохо хадагалха аргатай магазинтай байгаа. Нэгэ четверть гээшэмнай найман пүүд.

Ашабагат угайхид үнгэрэгшэ зуун жэлэй үедэ Сэлэнгын степной дүүмэдэ ородог һэн. Тэдэнэр табан экономическа магазинтай (Дукокойско, Унгуркурска, Баян-Булыкска, Киретуйскэ, Таширска), иигэжэ архивай баримта соо ородоор бэшэгдэнхэй байгаа. Эрдэмтэ Г. Н. Румянцевай бэшэһэнэй ёһоор, ашабагат угайхид 1686 ондо Россин хаанай мэдэлдэ ороһон, Эрхүү городто ойрошог, Ангар мүрэн шадар тогтоһон аад, уданшьегүй Хёлго болон Сүхэ гол шадар һууха газар заалгажа абаһан байна.

Мүнөө сагай байдалаар абажа үзэхэдэ, Бэшүүрэй районой дэбисхэр дээрэ гол түлэб Ара Хэрээтэ болон Хаяа тосхонуудта ашабагад угайхид ажаһууна. (Урданьшье 856 эрэ дүүшэ ашабагадуудһаа 315-ниинь Киретуйскэ экономическа магазинда бэшээтэй). Гадна үсөөхэн тоото сонголнууд Харлан тосхондо ажаһуудаг байна.

Һүүлшын асуудал гэхэдэ, дурэдхал һанамжаа хэлэхэ, бэшэхэ болоноб. Национальна асуудал зүбөөр шиидхэхын тула, **хубилган шэнэдхэлгын үе сагта горитойхон бүлэг буряадуудай һуудаг районуудта районно газетые буряад хэлэн дээрэ гаргалсадаг болохо тон шухала.**

М. ДУГАРОВ,
дайнай ба ажалай ветеран.

ХҮН БА байгаали

ҮНЭН ХОЙМОРТО ГҮ, АЛИ ҮҮДЭНДЭ ГҮ?

(Хулгай агнууриин түүхэ)

Энэ статьягаа иимэ асуудалтай гаршагтайгаар эхилһэндэмни «Буряад үнэн» газетын олон тоото уншагшад намайе хүлисэхэ аабза гэжэ найданаб. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр намайе ная наһа хүрэтэрөө үнэнэй хаана байдагые мүнөөшье болотор мэдэхэгүй зүнтэг гэжэ зэмэлжэ болохо байна ха юм. Буряад араднай хэр угһаа нааша үнэн сэхэ хэрэгүүдые ехэ үндэрөөр сэгнэдэг, хүндэлдэг байгаа ааб даа. Тиимэһээ үнэн юумые аха заха, хүндэтэй хүн шэнгеэр хоймортоо һуулгадаг заншалтай бэлэй. Хэды тиигэбэшье һаань, энэ асуудал мүнөөшье болотор минии зүрхэ сэдьхэл зобооһоор.

Өөр тухайгаа богонёор хэлэхэ болоо һаамни, иимэ. Би мүнөө тэбхэр 76 наһатай болобоб. Наһан соогоо олон юумэ хараа, үзөө аабзаб. Би И. В. Сталинай үедэхи хардалга - гүрдэлгын аймшагтай үе сагые эли тодоор һананаб. Энэ муу муухай хардалга-гүрдэлгэдэ миниишье түрэлэй хүн, нютагаймнишье хүнүүд ороһон байха. Тэрэл үедэ хүн зон доро дороо аалиханаар шэбэнэлдэн, «Үнэн үүдэндэ, худал хойморто» гэжэ хэлсэдэг байгаа. Үнэн дээрээ иимэл һэн. Теэд мүнөө үнэн үнэхөөрөө хоймортоо һууһаар гү, али үүдэндэ байһаар гү?

Би иимэ асуудал табиха дүүрэн эрхэтэйб. Юуб гэхэдэ, минии ажаһуудаг Баргажан нютагта иимэ нэгэ юрэ бусын үзэгдэл болоо. Эхинһээнь хөөрэхэ болоо һаа, иимэ.

Шэнэ жэлэй урда тээ һууринайнгаа (Баргажан һууринда жараад жэлэй туршада ажаһуунаб) магазинда ошожо, минтай загаһа худалдан абажа байтарни, нэгэ үнинэй танилни намайе хараад, иигэжэ хэлээ бэлэй:

— Цырен, ши энэ иихэдээ юу худалдажа абана гээшэбши? Минтай гү? Хаяыш энээнэ. Энэ загаһааршни шадамар хүнүүд нохой, гахайгаашье эдеэлүүлхэгүй. Автомашина олоод, ехэ мэшээг абаад, загаһашадай Хүрбэлиг һуурин дарыш. Тэндэшни харгыгаар мэшээглэгдэһэн, мэшээглэгдээгүйшье һэлбэрһэн загаһан (сиг) хэбтэнэ. Дуран соогоо абахаш. Зарим хүнүүд Улаан-Үдэ хотоһоо ерэжэ абаашана. Энээн тухай дуулаагүй юм гүш?

Энэ нүхэрэйнгөө юун гэжэ шоглоһые дары ойлгоожо, бидэ энеэлдэбэбди. Нүхэрэймни иигэжэ шоглоһониинь нэгэ үнэн дээрэ һэйхан байгаа аабдаа...

Баргажан нютагай байгаалиин баялигууд бултанда мэдээжэ. Зүгөөр һүүлэй хорёод жэлэй туршада эндэхи байгаалиин баялигууд хайра гамгүйгөөр эзэмдэгдэнэ. Иигэжэ хэды ехэ ой модон отологдоо гээшэб! Энээн дээрэһээ хадаһаа эхитэй зээхэн горход хаташоо. Тиихэдэ мелиораторнууд гансал мүнгэ ашаглахын тула хэды ехэ газар эбдээ гээшэб! Гадна хэды ехэ ой модон түймэрнүүдтэ шатанаб даа. Эдэ бүхы шалтагуудһаа уһа голнууд хатана, ан амитад үсөөрнэ. Гэхэтэй хамта, хулгай ангуушад байгаалида хэды ехэ хохидол ушаруулна гээшэб? Тоолошогүй ехэ. Эдэ хулгай ангуушад хууяи бусаар арһа шүрбэһэ, омоли, һэлбэрһэ үнэтэйгөөр худалдажа, баяжахын ехээр баяжана. Тэдэнэй зариманиинь үмсэдөө хүнгэн автомашинануудые абанхай. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, тэдэнэр шадамар бэрхэ хүнүүд гэжэ тоологдодог. Бардамууд ааб даа. Хулгайгаар агнаһан гү, али хулгай хэһэн хүн баригдаагүй һаа, хулгайшан бэшэ гэжэ хэлсэгдэдэг. Теэд заримдаа балшыса баригдаһан хулгайшад хулгайшад бэшэ болошодог байна. Энэ статьямни нэгэ иимэ ушарта зорюулагданхай.

Байгал далайн зүүн-хойто эрье Баргажан нютагта оролсодог юм. Байгал далайн баялигуудые бидэ һайнаар мэдэнэбди. Эндэ хомор зүйлэй омоли, һэлбэрһэн, хильмэ, тула, хадаран, зэбгэн гэхэ мэтэ загаһад ажамидарна гээшэ.

Декабрь һара соо жэл бүри Байгал далайн Шэбэрхын тохойдо һэлбэрһэн загаһан түрьһээ хаядаг заншалтай. Энэ үедэ загаһа үсхэбэрилдэг заводуудта һэлбэрһэнэй түрьһэн абтадаг ааб даа. Иигэжэ түрьһээ хаяха болоһон һэлбэрһэн загаһан олзологдодог байна. Эгээл энэл үедэ Шэбэрхын тохойдо үмсыншье, албанайшье автомашинанууд олон болошодог юм. Тэдэнэй жолоошод загаһашадһаа һэлбэрһэ архяар андалдажа, үгышье һаа, түрьһээ даажа ядаһан эдэ загаһадые миин лэ хулгайлна гэхэдэ алдуу болохогүй байна.

Тиимэһээ һүүлэй жэлнүүдтэ арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдком һэлбэрһэнэй түрьһээ хаяха үе сагта тэдэниие аршалан хамгаалха талаар тусхай шиидхэбэри баталан абажа, дотоодын хэрэгүүдэй таһагые, байгаали хамгаалха талаар районно комитедые, Национальна паркын хүдэлмэрилэгшэдые хулгайшадые бариха талаар тусхай шалгалтануудые үнгэргэхэ һаа уялгалаг юм. Иигэжэ жэл бүри декабрь һара соо Шэбэрхын тохойдо оршодог Хүрбэлиг һууриин ошоһон үбэлэй харгы хаагдадаг юм.

Зүгөөр районно Соведэй гүйсэдкомой иимэ шиидхэбэри жэл бүри миил саарһан дээрээ үлэшэдэг байна. Энээниень үнгэрһэн жэлэй декабрь һара соо Забайкалиин Гүрэнэй байгаалиин Национальна паркын ихтиолог О. Журавлев, энэ паркын егерь И. Хайнацкий, арадай хиналтын Баргажанай районно комитедэй түрүүлэгшэ, КПСС-эй Баргажанай райкомой бюрогой гэшүүн Д. Гнеушев гэгшэдэй хабаадалгатайгаар һэлбэрһэн загаһа хамгаалха талаар үнгэргэгдэһэн тусхай шалгалтын материалнууд эли тодоор гэршэлнэ. Тус шалгалтын материалнууд «Баргажанай үнэн» газетын 1989 оной декабриин 21-нэй номерто толилогдоһон байна.

Би районойнгоо газетые муугаар гаргагдана, худалаар бэшэнэ гэжэ хэлэхэгүй байнаб. Энэ газетые би тэрэнэй байгуулагдаһан үдэрһөө (жаран жэлэй саада тээ) захижа уншанаб. Тиихэдэ би коммунист Д. Р. Гнеушевтэ үнэн сэдьхэлһээ этигэжэ, үнэншэжэ ябадагби.

Би тус шалгалтын материалнуудтай танилсаад байхадаа, арюун долгито Байгал далайн эрьедэ үбэлдөөшье, зундаашье ямар хулгайн, ямар худалдаа наймаанай арад зоной ара нюргаар болодогые мэдэхэдээ ехэл дураа гутаа бэлэйб. Тиихэдэ энэ хулгайда, худалдаа наймаанда үндэр тушаалтай хүтэлбэрилэгшэдэй хабаатайнь гайхалтай. Гайхалтай гэжэшье даа...

Энэ шалгалтын хайшан гэжэ, үнгэргэгдэһые, юундэ Байгал далайн эрьедэ тэрэ декабрь һара соо болоһыень олондо ойлгуулжа туршаһуу.

Декабриин 17-до шалгалтада хабаадагшад номергүй «Нива» түхэлэй автомашина байлгаба. Тэрээн соо Хүрбэлигһээ ерэжэ ябаһан дүрбэн хүн бэеэ гэршэлһэн үнэмшэлгэнүүдээ шалгагшадта харуулжа үгэбэгүй. Тэдэнэр республикын дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хүдэлмэрилэгшэд гээшэбди гэжэ мэдүүлһэн байгаа. Тэдэнэртэй хамта Баргажанай-Адаг һууринай милициин отделениин офицер В. Храпко ябалсажа байгаа бэлэй. Иигэжэ энэ машина сооһоо 49 һэлбэрһэн загаһан гаргагдаба. Тус автомашинаар нэгэдэхи ГАП-ай жолоошон В. Иванов, прибор бүтээлгын нэгэдэлэй хүдэлмэришэд А. Киселёв, А. Серебряников гэгшэд загаһа хулгайлжа ябаа. Тэдэнэр милициин хүдэлмэрилэгшэтэй ябахадаа хэндэшье баригдахагүйбди гэжэ һанаа хаш.

Энэ һэлбэрһэн загаһаар Хүрбэлигһээ нааша зурыһан харгыда 33—21 БУА номертой УАЗ түхэлэй автомашина байлгагдаба. Энэ автомашинаар «Байкалрыбводой» начальнигай орлогшо И. И. Темников жолоошон В. П. Тимофеевтэеэ Улаан-Үдэеэ бусажа ябаба. Нүхэр Темников загаһа хамгаалха албан тушаалтай хүн ааб даа. Эдэмнай шалгалтын гэшүүдтэ һаһад документнүүдээ харуулхаар арсаһан байгаа. Тэдэнэр ганса милициин хүдэлмэрилэгшэдэй хэлэһээр эдэ хулгайгаа харгыса байһандаа мэдүүлээ.

Ц. ТЫХЕЕВ,
ажалай, дайнай ба партиин ветеран.

(Түгэсхэлынь хожом гараха).

Спорт

ҺУР ХАРБАЛГЫН ҺОНИН

Һур харбалгаар Монголой Арадай Республикын болон Буряадай АССР-эй суглуулагдамал командануудай хоорондо нүхэд ёһоной мүрысөөн һаяхан Улаан-Баатар хотодо болобо.

— Энэ уулзалга сентябриин 22-һоо октябриин 4 хүрэтэр Бээжэн хотодо үнгэрэгдэхэ Ази түбиин наадануудай урда тээхи харалга болоһон байгаа. Эгээл тиимэһээ Монголой мэргэшүүл бүхы арга хабаяа харуулхые оролдобо,— гэжэ «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй ахамад тренер, СССР-эй габьяата тренер Мэлс Юндунович Дабаев хөөрэнэ.

Иимэ шанга тэмсэлдэ манай республикын эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй суглуулагдамал командануud илажа гараба. Тиигэжэ Буряадай мэргэшүүл МНР-эй Гүрэнэй Спорткомитедэй кубогуудта хүртөө.

Хубиин тоосоогоор эрэшүүлэй дундаһаа уласхоорондын классай спортын мастер Валентин Дарханов түгэсхэлэй мүрысөөндэ 321 очко тудажа, түрүү һуури эзэлбэ. «Динамо» бүлгэмэй Буряадай республиканска соведэй тренер, спортын мастер Саян Жалсараев, Монголой бэрхэ харбагша Мүнхжаргал гэгшэдэй тус тустаа 296 очко абахадань, гурбан годлёор дахинаа харбахыень зүбшөөһэн байгаа. Тиихэдэ С. Жалсараев илажа, мүнгэн медаляар шагнагдаба.

Эхэнэрнүүд сооһоо Монгол ороной хэдэн дахин чемпионка Бямбасүрэн болон манай республикын түлөөлэгшэ Елена Цыганова гэгшэд тон адли очко абаба—312. Дахинаа сагаалса дээрэ гарахадаа, монгол харбагша шалгаржа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Адли очко тудаһан Отгон «Динамо» бүлгэмэй республиканска соведэй дэргэдэхи Олимпиадада бэлэдхэлэй «Годли» гэжэ түбэй гэшүүн, уласхоорондын классай спортын мастер Надежда Бадмацыреновае дүрбэдэхи һууридa түрижэрхиһэн байгаа.

* * *

Хүбүүд, басагадай дунда һур харбалгаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Чебоксары хотын Түбэй стадион дээрэ болобо. 120 шахуу хүбүүд, басагад тэрээндэ хабаадаһан байгаа.

Черкасск хотын «Динамо» бүлгэмэй харбагша, спортын мастер Роман Хвиль 303 очко тудажа, оронойнгоо чемпион болоо.

Шэтэһээ Булат Бадмаев табан очкогоор гартажа, хоёрдохи һуури эзэлбэ. Стасик Посонский (Братск) гурбадахи шанда хүртэһэн байха юм.

Захааминай районой тренер Шагдар Хазагаевай һурагша, спортын мастерта кандидат Бальжинима Цыремпилов 67 хүбүүд сооһоо долоодохи һуурида гараба.

Кишинев хотын «Трудовые резервы» бүлгэмэй түлөөлэгшэ, 15-тай спортын мастер Надя Тома мүн лэ 303 очко абаад, СССР-эй чемпионка болобо. О. Якушева (Минск), Н. Пискоха (Черновцы) удаадахи һууринуудые эзэлээ. Улаан-Үдэ хотын һурагша Лена Ефремова («Динамо») наймадахи һуурида гараба.

— Манай республикын харбагшад һайн талаяа харуулба. Эндэ Бальжинима Цыремпилов тухай хэлэлтэй. Тэрэ ехэ ерээдүйтэй. Илагшаһаа хоёр наһаар дүү юм. Ушар иимэһээ саашадаа һайнаар һорилго хэбэл, ехэ арга боломжотой байна,— гэжэ манай республикын бэрхэ тренернүүдэй нэгэн Д. Р. Эрдынеев хөөрэнэ.

Ж. БАТОМУНКОЕВ.

ЭРХИМЛЭБЭ

Хүнгэн атлетикээр Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоной түрүү һуури эзэлхын түлөө Владивосток хотодо эхилһэн мүрысөөн дүүрэбэ. Мүрысөөндэ Арадай эрдэм һуралсалай министерствын 18 команда хабаадаа юм.

Өөр хоорондоо түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ 6-дахи интернат һургуули байгша ондо дүүргэһэн Ирина Перунина эрхим амжалта туйлаа. Тэрэ 1500, 3000 метрэй зайнуудта урилдахадаа, түрүү һуури эзэлһэн юм. Мүн 32-дохи, 49-дэхи, 51-дэхи дунда һургуулинуудай һурагшад Сергей Назимов, Ирина Константинова, Алексей Кушнер, Наташа Иваницкая гэгшэд 100, 1500 метрэй зайнуудта урилдахадаа, үндэрые харайхада, түрүү һууринуудые эзэлбэ. Мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ гараһан нютагаймнай хүбүүд, басагад Тула хотодо үнгэргэгдэхэ Бүхэроссин мүрысөөнүүдтэ хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ.

Т. БАДМАИН.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильмнүүд. 10.00—Бүхэроссин конкурсын лауреат С. Лукин домро дээрэ наадаха. 10.15—Объектив. 10.50—«Очевидное-невероятное» гэһэн дамжуулга. 11.50—Агаарай долгиндо хүгжэм. 12.20—Литературно-уран һайханай «Үгэ» программын хабсаргалта. 13.00—Баримтата фильмүүд. 13.30—Время. 14.10—Ф. Легар. «Граф Люксембург». Москвагай Гүрэнэй опереттын театрай зүжэг. 17.15—«Манжуур». Дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэһээр 45 жэлэй ойдо телеочерк. 18.15—Хүүгэдтэ дамжуулга. 19.15—Мультфильм. 19.30—Время. 20.00—Л. Иванова ород дуунуудые гүйсэдхэхэ. 20.10—«Четвертое желание» — уран һайханай фильм (Австрали). 22.00—Время. 22.30—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.35—«Весы правосудия»—3 серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи сери. «Нечистая игра». 23.55—«Л. Троцкий». Түүхэ шэнжэлэгшэ Д. Волкогонов хөөрэхэ. 00.35—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35, 10.35—Информатикын ба тоолон тодорхойлхо техникын үндэһэ һуури. 10.05, 11.05—Немец хэлэн. 11.35, 12.35—Юрэнхы биологи. 10-дахи класс. 12.05—«Анри де Сен-Симон»—эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.05—«Гидон Кремер Ригэдэ ба концертын һүүлээр бологон хөөрэлдөөн». 14.05—«Школа»—уран һайханай фильм. 15.35—

Кино, театрнуудта

Бурятский драматический театр им. Х. Намсараева.
Гастроли Томского театра юного зрителя. Красная шапочка—в 10, 14.

Русский драмтеатр
Гастроли Томского театра юного зрителя. Про Иванушку-дурачка—в 10, 14.

«Дружба»
«Юнга со шхуны «Колумб»—в 9-40, «На тропе войны»—в 11-10, 13, 15, 17, 19, 21.

«Родина»
Ко мне, Мухтар!—в 10, 16, Золотой поезд (2 серии)—в 12-20, 18-10, Мужчины-проказники—в 14, 21.

«Прогресс»
Красный зал—Раджлакшми (2 серии)—в 10, 12-40, 15-20, 18-10, 20-50. Зеленый зал—Кокон—в 9-30, 11-50, 14-10, 16-30, 18-50, 21-10.

«Октябрь»

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-95, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2 35 95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-93, п. Закаменск—21-61, п. Кырен—91-9-39, п. Агинское 3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты [illegible]

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской ССР. Директор 2-40-45. Заказ № [illegible]